БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ (9126) | 1959 оной декабриин 16, среда | Сэн 20 мүнгэн

Залуушуул! Хонин ажалаа хүгжөөхэ тэмсэлдэ жагсагты

еспубликын залуу хонишод ан сугларжа, 1959 ондо хэһэн лайнгаа дүн гаргаа, дүй дүрээ, хонишодой мэргэжэлэй «онюусануудые» бэе бэедээ дамлан абалсаба. Мүн 1960 ондо үүлхэ социалистическэ уялга баталан абтаһан байна.

ПСС-эй ЦК-гэй болохоёо бай- Пленумэй хүндэлэлдэ түйла амжалта тухайгаа түрүү хоод, аймагуудтахи комсомолой элмэрилэгшэд республикын слё- үндэр трибуна дээрэһээ элидэдээ угаа омогорхолтой байһа- элишэлэн харуулаа.

Слёдто ямар һайн һайхан этэй, бэлэгтэй ерээбибди, тэдэ ы хүсэл эрмэлзэлгээ, шэнэ солистическэ уялгануудаа КПСС- ЦК-гэй декабриин Пленумдэ юулнабди,—гэжэ Закаменай айай Сталинай нэрэмжэтэ колхо- хонишон Жамса Бадмаев хэлэ-

онидой тоо толгойе олошоруул- талаар Баргажанай аймаг, Кях- хониной совхоз һайн дүн хаалба. Тиигэжэ Баргажанай ай- 10 гаран процент, Кяхтын сов- —20 процентээр хонидойнгоо олошоруулһан байна.

онин ажал хүгжөөхэ талаар за- ажахы, хонишодой отарануу- амжалта түйлабашье, энэ шуа һалбари республика доторнай ааляар хүгжөөгдэнэ. Декаб- 1-нэй мэдээгээр хонидой тоо гой олошоруулха түсэб оройдоо процент хүргэгдэнхэй. Абтаһан га тухайгаа дурдахааршье бэ- Нооһо худалдаха уялга 83 прот бэелүүлэгдээ. Зүгөөр 1960 он- хонидоймнай тоо толгой 2 милн хүрэтэр олошоруулагдаха йна.

еспублика дотор хонин ажал жөөхэ хэрэгтэ залуушуул ехэ гэ дүүргэхэ байна. Баргажанай, энгын, Кяхтын аймагуудта олон уушуул хонин ажалда хүдэлнэ. ьгадые гарзагүй һайнаар түлүлһэн, ехэ нооһо абаһан залуу бүүд, басагадай үнэн сэхэ, орол- отой ажал слёдто онсолон тэмлэгдээ. Закаменай аймагай Стаай нэрэмжэтэ колхозой Жамса дмаевай даадаг отарынхид 100 нин бүриһөө 128 хурьга, Яруунын нинэй нэрэмжэтэ колхозой Дулжап Дармаевагай отарынхид 150 рьга түлжүүлһэн байха юм. Баржанай Карл Марксын нэрэмжэтэ лхозой залуу хонишон Мария даева 100 хонин бүриһөө 108 рьга түлжүүлээд, хонин бүхэнһөө килограмм 110 грамм нооһо хайлһан байна. Курумканай Калиай нэрэмжэтэ колхозой хонион Анна Васильева 100 хонин бүһөө 102 хурьга, хонин бүхэнһөө 30 грамм нооһо хайшалжа абаа.

Гэхэ зуура зарим комсомол-заушуулай коллективүүд хангалгүйгөөр хүдэлһэн байна. Кудан «Путь к коммунизму» колхозой ра буусадахи нүхэр Бухольцевагай отарынхид 100 хонин бүриһөө миил 17 хурьга абаа. Иволгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Казатуев 546 эхэ хонидһоо оройдоо 55 хурьга түлжүүлээ.

Республикымнай хүдөө ажахын гол һалбари—мал ажалда онсо анхарал хандуулагдана. Тиимэһээ бурядай комсомолшууд тус һалбари шефтээ абанхай. Комсомол-залуушуул олоор малшад боложо байнхай. Комсомолой путёвкоор 500 гаран хүбүүд, басагад мүнөө фермэ, отарануудта эльгээгдээд байна. Тиигэбэшье республикын бүхы хонишодой оройдоол 30 процентнь залуушуул юм. Отарануудай миил 17 процентнь комсомол-залуушуулһаа бүридэнхэй.

ВЛКСМ-эй айком, эхин организацинууд мал ажалда залуушуулые олоор эльгээхэ тушаа хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха болоно. Энэ үбэлжэлгэдэ колхоз, совхозуудтамнай 1000 гаран хонишод хэрэгтэй болоно бшуу.

Ажалшадые хүмүүжүүлхэ шухала зэбсэг—коммунистическэ мүрысөөн хонишодой дунда һулаар дэлгэрүүлэгдэнэ. Коммунистическэ ажалай бригадын гэшүүн, коммунистическэ ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ абахын түлөө залуу хонишон бүхэн тэмсэхэ ёһотой.

Долоон жэлэй хоёрдохи жэлдэ бүрил бүтээсэтэй һайнаар хүдэлхэбди гэжэ слёдто хабаадагшад нэгэн дуугаар мэдүүлээ. Арга боломжонуудаа хаража үзөөд, залуу хонишод 1960 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 100-һаа үсөөн бэшэ хурьга абажа түлжүүлхэ, 1959 онойхиһоо 30 процентээр ехэ нооһо абаха гэжэ шиидэбэ.

Дээшэлүүлэгдэһэн социалистическэ уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула мүнөөнһөө бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ эхилхэ шухала. Һара тухай болоод хонид олоороо хурьгалжа эхилхэнь. Эртээнһээ хонидой байра дулаалха, үбһэ тэжээл хүрэхөөр бэлдэхэ, хурьгашадые оложо томилхо бологдоно. Түрүүшын үдэрһөө хурьгадай абтажа байһан газарта түхэреэн сүүдхэдээ хонишод ээлжэлэн манаха болоно. Тиихэдэ хурьгадаа хонишод заабол өөһэдөө абаха ёһотой. Нэгэшье хурьга гарзалуулхагүй, тэдэнээ тобир һайнаар түлжүүлхэ гэжэ залуу хонишон бүхэн тэмсэхэ ушартай.

Хонидоо тобир тарган байлгажа шадабал, ехэ нооһо хайшалжа абтаха байна. Энэ жэлдэ үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдэнхэй. Тиимэһээ үбэлжэлгын үедэ хонидые тобир хүшэтэй байлгаха арга боломжо хүсэд бии.

Долоон жэлэй хоёрдохи жэлдэ абаһан социалистическэ уялгануудаа бэелүүлхэ, Бурят орондоо хонин ажал хурданаар хүгжөөхэ тэмсэлдэ залуушуул олоороо жагсагты!

Иигээд байхада мяхан абтангүй яахаб!

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Дондок Дамбиевич Дугаровай хөөрөө шагнахада, урдань Хэжэнгын аймагай (мүнөө Хориин) Сталинай нэрэмжэтэ колхоз залуу малаа—буруу, хашарагуудаа үбэлэй сагта таргалуулха, шахахаһаа байтагай, яажа «толгой бүтэн ондо оруулхамнайб, ногоон дээрэ гаргахамнайб» гэжэ һанаагаа зобожо байдаг, һүрэг олоорнь үхүүлдэг, үргүүлгэдэгшье байгаа. Харин мүнөө жэл энэ колхозойхид анха түрүүшынхеэ үбэлэй һаралуудта буруу, хашарагуудаа шахадаг, түлжүүлэн томо болгодог болонхой.

— Зай, гүүртэнүүдээрээ ябажа, шахамал, бордомолнуудаа хаража ерыт даа. Ерэжэ хараһан үзэһэн юумэеэ, һанамжа дурадхалнуудаа, малшадай захяа дуулгаарайт,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Дугаров ябалган дээрэмнай захиба.

«БЭЕЭ ДОЛЁОЖО ЗАХАЛАА...»

Колхозой гол буусаһаа гараад, нилээд удаахан ябажа, Ахангай гэжэ газарай һубай малай гүүртэдэ хүрэжэ ерэбэбди. Шэнэ баригдаһан далай урда талын олон таһалгатай хорёо соо буруу, хашарагууд томо жэжээрээ илгагдажа хаагданхай, яаралгүйхэн сэл хүхэ үбһэ шэмхэлжэ, малшад хашаан сооһоо шабааһа гаргажа байба.

Мэндэшэлсэхэ зуураа, «зай, бүруутнай булшантай, даагатнай далантай ондо орожо байна гү» гэжэ маанадай нэгэнэй урданай гуримаар үгэ холбон асуухада, гүүртые даагша Бадма-Доржо Балжитов миһэрэд гээд, иигэжэ харюусаба:

— «Булшанһаа» байха хурга зузаан гадартай боложо байнал.

— Тиихэдээ һайнаар таргалжа байна бы даа?

— Һаянай бэеэ долёодог боложо байнал даа...

«Бэеэ долёодог» болохо... Иимэ үгэ дуулаһанай һүүлээр малай таргалса тухай ехээр асууһанайшье хэрэггүй болошоно бэшэ аал? Тарган, хүшэ шадалаа хүсэжэ байһан мал лэ бэеэ долёодог байна бшуу. Нээрээшье, хорёо соо байһан хээлирхүү, пэрдигэр хашараг, буруунуудай яаралгүйхэн бэеэ долёожо, һунажа агшажа, гандайлдажа байгаад, ехэл таашаан һуняажа, шалаагаа гаргажа байхань харагдана.

Энэ гүүртэ 69 хашараг, 61 буруу шахажа, түлжүүлэн томо болгожо байнхай. Үбэлэй һарануудта гүүртынхид залуу мал бүхэнэй шэгнүүрые үдэртөө дунда зэргээр 600 граммаар нэмээхэ уялга абаад. ноябрь һара соо 611 граммаар нэмээгээ юм.

— Ноябрь һарын арба гаратар эдэнээ бэлшээжэ байгаад, байрадань байлгажа, тордижо захалаа һэн гээшэ аабзабди даа. Тиибэшье хорёод хоногто шахагдаха зуураа, ноябрь соо үдэрэй 600 гаран граммаар нэмэхэдээ бараг гээшэ ааб даа. Декабрь һара соо хүйтэнэй ушөө шангарбашье һаань, бүри дээшэхэн байха аабза гэжэ һананабди,—гээд нүхэр Балжитов хэлэнэ.

Эндэхи малшадтай нилээд хөөрэлдөөд, саашалха дээрээ «зай, юун дутанаб, ямар юумэн хэрэгтэйб, ямар эрилтэтэй байнат» гэжэ асуухадамнай:

— Эрилтэшье юун байшаха һэм. Дутаһан, дундадаһаншье юумэн үгыл даа. Хуул бии. Манайл оролдохо хэрэг үлөө. Тиибэшье олон гүүртэнүүдэй сугларһан энээхэн багта бани байгаа һаа, һайн байха һэн. Теэд мүнөө үбэл дунда бани бариха аргагүй һэн хадаа яахабши. Энээн тухай колхозоймнай правленидэ дуулгаарайт даа. Магад байн байтараашье, хойто жэлдэшье эндээ банитай боложо болохобди. Тиихэдэ энэ багта культбазатай һаа, бүришье һайн байха һэн ааб даа,—гэжэ эндэхид харюусаа.

Эндэһээ гараад, баһал буруу, хашарагуудые шахажа байһан Янжи Гончикдоржиевайда ошобобди. Энэ гүүртынхид 57 буруу, хашарагуудые хаража байдаг. Тиигээд Балжитовһаа бүришье үлүүгээр таргалуулна. Ноябрь һара соо хашараг бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэргээр 650 граммаар нэмээһэн байна.

— Үбһэ тэжээлшье биил даа. Эдюулнэшье гээшэбди. Хараха тухайлха янзада яһалашье таргалжа, хүшэлжэ байна хэбэртэй,—гэжэ нүхэр Гончикдоржиев хөөрэнэ.

МАЛАЙ ТАРГАЛАСА— ЭДЕЭЛҮҮЛХЫН ХҮСЭН

Энэ хоёр гүүртынхид хайшан гээд малаа һайнаар таргалуулнаб, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэнэб?

Тон түрүүндэ, тэдэнэр шахалганда табигдаһан малые ямараар, хэды шэнээн нормотойгоор эдеэлүүлхэ тухай зоотехнигэй табиһан гуримые наринаар бэелүүлнэ. Манай эндэхи үбэлэй шэмэрүүн хүйтэн уларилтай сагые хараадаа абажа, зоотехнигүүд үдэртөө шахагдажа байһан хашараг бүхэндэ тэжээлэй 5 гаран единицэ гэхэ гү, али 4 килограмм үбһэ, 4 килограмм зелёнко, 2 килограмм хара тарянай таһаһан талха, килограмм һолоомо эдюулхээр нормо табиһан байна. Һүүлэй үедэ үшөө нэмэжэ, үдэртөө толгой бүхэндэ 10 килограмм силос эдюулдэг болохо гэлсэгдээ. Хашараг, буруунууд хуурайхан хохироор дэбисхэр хэгдэһэн, хана талаараа һүрьехэгүй далда хонуулагдана. Тэдэнэр үдэртөө хоёр-гурба уһалагдажа, дуран соогоо тэжээлэй дабһа долёожо байдаг. Тэдэнэр нэгэ хэмдэ эдеэлүүлэгдэжэ, гуримшаһан сагтаа сэбэр агаарта гаргагдажа, уһалагдажа байдаг юм. Жэшээлхэдэ, нүхэр Гончикдоржиевай гүүртэдэ үглөөнниінь буруу, хашарагууд 7 часта бодхоогдожо, үбһэнэйнгөө үдэрэй нормын хахадые гэхэ гү, али хоёр килограммыень эдинэ. Үгтэһэн үбһэнэй хоггүй болотор эдигдээд байхада, үглөөнэй 11 часта мал уһалагдана. Тиигээд зелёнко үгтөөд, эдижэ дүүргэһэнэйнь һүүлээр баһа уһалагдадаг. Уһалжа ерэхэдэнь үбһэнэйнь үлөөшэ 2 килограмм үгтэнэ.

Хэрбээ талхыень үдэртэ хоёр дахин хубаажа эдюулдэг болоо һаа дээрэ бэшэ гү гэжэ манай дурадхахада нүхэр Гончикдоржиев зүбшөөжэ, саашадаа үглөөгүүр уһалһанайнгаа һүүлээр нэгэ килограммыень эдюулдэг болохоб гэбэ.

— Нээрээшье, энэ зүйтэй дурадхал байна. Малһаа байха хүншье амтатай, шэмэтэй юумэ нэгэ мүһэн эдижэрхихэдээ амтыень һайн мэдэдэггүй байна бшуу. Хоёр хубаажа үгэхэдэ амтархажашье эдихэ, бэендээ шэнгээхээршье һайн байха ёһотой,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Малаа дуран соонь уһалжа байдагшье һаа, энэ хоёр гүүртынхид уһа халаангүйгөөр, сэхэ булагһаа уһалдаг байһаниинь гэмшэлтэй. Бүлеэн уһа уулгадаг һаань, мал бүри һайнаар таргалха һэн.

ТАТУУГААР ЭДЕЭЛҮҮЛХЭДЭ ТАРГАЛХА ААЛ?

Энэ гүүртэһээ гараад, колхозой гурбадахи бригадын Жамбал Жамьянов үбгэнэй даадаг гүүртэдэ ошобобди. Харин энэ гүүртынхид колхозойнгоо нүгөө бригадануудай шахажа байһан малай гүүртынхидтэ хаанашье хүрэхэгүй байшоо. Эндэ 127 хашараг, буруу тоологдоно. Тиигээд үнгэрэгшэ һара соо толгой бүхэнэйнь шэгнүүр оройдоол 260 граммаар нэмэһэн байна. Шалгажа үзэхэдэ, нүхэр Жамьянов үбгэнэй муугаар эдеэлүүлһэнһээ, харууһалһанһаашье болоо бэшэ, бороондо угаагдаһан муу шанартай үбһэ, мүн лэ шанараар муухан, шаралан татаһан силос, бэшэндээ орходоо бага талха тарянай зүйл эдиһэнһээ боложо, залуу мал эндэ шэгнүүрээ һанаһанда хүрэхэгүйгөөр нэмээгээ. Мүн үбһэ зеленкыншье нормо бага. Нүхэр Намдаков бригадиртай, нүхэр Хантаев зоотехнигтэй энэ бригадынхид «үбһэ тэжээлээр багабди» гээд, шахалганда табиһан буруу, хашарагуудтаа колхозойнгоо бэшэ бригадануудта орходоо бага тэжээл эдюулхээр нормо табиһан байна. Эндэ хашараг, буруунууд үдэртөө 3 килограмм үбһэ, 3,5 килограмм зелёнко, 1,5 килограмм татаһан талха (тэрэ саанаа овёсой), 12 килограмм силос эдинэ.

Бригадаараа магад бага үбһэ тэжээлтэйшье һаа, харин колхоз бүхыдөө мүнөө жэл малдаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээлтэй. Тиимэһээ нэгэл колхоз һэн тула шахалганда табигдаһан буруу, хашарагуудтаа адляар, гүйсэд хүрэхэ, ёһотойгоор таргалуулха тэжээл эдюулжэ байха аргатай байгаа гэжэ һанагдаха байна.

— Бидэнэршье хүдэлхые хүдэлхэ, оролдохые оролдохол гээшэбди. Нүгөө бригадануудай залуушуулһаа балай дутаад үгэхэеэшье мэдэнэгүйб. Гансал һайхан үбһэ, бусад тэжээл горьтойхоноор үгэхэ хэрэгтэй,—гэжэ Жамбал Чимитович мэдүүлнэ.

Тиихэдэ энэ гүүртын газаа сомогдоһон зелёнконь дууһажа байна. Һүүлэй үедэ зеленкоёо бүришье багаар эдюулдэг болонхой.

Энэ гүүртынхидэй ажал хүдэлмэритэй танилсаад, малшадай захяае колхозой правленидэ хүргэбэбди. Шахажа байһан бүхы буруу, хашарагуудаа нэгэ адляар, һайнаар таргалуулхын тулада колхозой правлени зохихо хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Шалгалтада хабаадагшад:
Ц. Цыбанов, механизатор;
Р. Бадмаев, 1-дэхи бригадын зоотехник;
Г. Жанчипов, хүдөө бэшэгшэ;
Д. Цыренжапов, манай тусхай корреспондент.

Дутагдалаа шамдагай усадхаха

МУХАРШЭБЭР. (Телефоноор абтаба). Хүдөө бэшэгшэдэй шалгалта аймаг дотор үргэлжэлһөөр. «Эрдэм» совхозой нэгэдэхи отделениинхидэй уялгануудаа ямараар дүүргэжэ байһыень тэндэхи хүдөө бэшэгшэдэй рейдовэ бригада шалгажа үзөө. Энэ бригадые совхозой хоёрдохи отделениие эрхилэгшэ Кондрат Варфоломеев, совхозой профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Виниамин Коломентьев хүтэлбэрилһэн байна.

Отделениин мал адуулагша Савелий Агафонович Федоровой даадаг гүүртынхид һайнаар ажаллана гэжэ рейдовэ бригада тэмдэглэбэ. Эндэхид 166 толгой буруунуудаа һайнаар эдеэлүүлжэ, ноябрь һара соо шэгнүүрыень хамта 26 центнерээр нэмээһэн байха юм. Малынь мүнөө сүүдхын тус бүридөө 1000 граммаар нэмэжэ байна. Нүхэр Федоровой дүй дүршэл хэблэгдэмэл ханын газетэнүүдтэ толилогдохо юм.

Гэхын хажуугаар, хүдөө бэшэгшэд малай гүүртэ, фермэнүүдээр ябахадаа олон дутагдалнуудые элирүүлээ. Нэн түрүүн шахалганда табигдаһан, түлжүүлэгдэжэ байһан мал харууһалга отделениин зарим гүүртэнүүдтэ хангалтагүйгөөр эмхидхэһэн байна. Зарим мал адуулагшад харууһалдаг малаа ямар гуримаар эдеэлүүлхэ байһанаа мэдэхэгүй байшоо. Жэшээлхэдэ, совхозой центрһээ нэгэ километрын газарта байдаг гахайнуудай байра муугаар заһабарилагдаашань, мүн эндэхи һаалиин гүүртэдэ ариг сэбэр сахиха талаар юумэ хэгдэдэггүйнь элирээ. Рейдовэ шалгалгада хабаадагшад зарим дутагдалнуудые байра дээрэнь усадхаха хэмжээ абаад, горьтой ехэ дутагдалнуудыень совхозой партийна суглаан дээрэ табижа байнхай.

Хүдөө бэшэгшэд «Путь Ленина» колхоздо ябажа, уялгануудаа ямараар дүүргэжэ байһыень шалгаба. Буруу, хашарагуудые шахан таргалуулха, түлжүүлхэ хүдэлмэри колхоздо тон хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэһэн байгаа. Эндэ оройдоол 41 хашараг шахалганда табигданхай. Теэд тэдэнь элбэг тэжээлээр хангагдаагүй юм. Тиимэһээ ноябрь һарада тус тустаа сүүдхэдээ оройдоол 320 граммаар нэмээ бшуу. Гадна шахалганда табигдаһан хашарагуудтай түлжүүлэгдэхэ 120 буруун ниилүүлэгдэшэнхэй.

— Малдаа хэды шэнээн үбһэ тэжээл үгэнэбта,—гэжэ мал адуулагшад нүхэд Кавелин, Михалев гэгшэдһээ асуухада:

— Үбһэ, зелёнко дуран соонь үгэнэбди,—гэхэһээ бэшэ ондоо харюу үгэбэгүй. Шалгахада малынь тусхай рационоор эдеэлүүлэгдэдэггүй байба. Малдаа концентрат болон минеральна тэжээл оройдоошье үгэнэгүй. Харин малынь үдэшэ, үглөөниинь үбһэ, зелёнко эдеэд лэ, үдэрынь бэлшээридэ ябуулагдажа байһаар. Һуниндөө задагай зайдан, хушалтагүй байрада хонуулагдана. Эгээл тиимэһээ эндэхи гүүртын мал биратай нэмэлтэ үгэнэгүй.

Тиихэдэ мал адуулагшад нүхэд Сафонова, Кавелина, Теслева гэгшэд 40—40 буруу харууһална. Үнгэрһэн һарада нүхэр Кавелинагай даадаг буруунууд сүүдхэдэ оройдоол 90—90 граммаар нэмэһэн байна. Бэшэдэйнь харууһалдаг буруунууд сүүдхэдэ 166—310 граммаар нэмээ.

Малшадай дунда политическэ хүдэлмэри, социалистическэ мүрысөөн хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Малай гүүртэнүүдээр иимэ дутагдалнуудай бии байһые колхозой правлени, партийна организаци һайса мэдэжэ байбашье, болото хэмжээ мүнөө болотор абанагүй.

Манай корр.

«Улам улам бүри урагшаа дабшаха»

Н. С. Хрущевто Тамбовско областиин Мичуринска районой „Коминтерн" хүдөө ажахын артелиин колхознигуудай эльгээһэн бэшэг

Тамбовско областиин Мичуринска районой «Коминтерн» гэжэ хүдөө ажахын артелиин колхознигууд КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевто бэшэгээр хандажа, өөһэдынгөө амжалтануудай тухай тэдэн соогоо бэшэһэн, ажабайдал олон түсэбүүд тухайгаа хөөрэһэн байна.

«Коминтерн» колхозой түрүүлэгшэ Е. И. Андреева центрально-хара шорьһэтэй газарта нютагуудай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн 1957 ондо Воронеждо болохо үгэ хэлэһэн юм. Тиихэдээ, мал малай продукт бүри элбэгээр абаг болохо уряатайгаар хүдөөгэй малшадта тэрэ бүхы колхознигуудайнгаа зүгһөө хандаад, 1960 ондо эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ 170 центнер хүрэтэр мяха абаха, 400 центнер хүрэтэр һү һаагаха гэһэн уялга абаһан байгаа. Тиихэ үедэ колхоз эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ оройдоол 38 центнер мяха абадаг, 200 гаран центнер һү һаадаг байһан юм.

Абаһан ехэ уялгаяа хүдөө ажахын артель болзорһоонь жэл урид дүүргэбэ гэжэ колхознигууд Н. С. Хрущевто эльгээһэн бэшэг соогоо баяртайгаар мэдээсэнэ. Декабриин 2-ой байдалаар колхоз эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ 171 центнер мяха абаһан, 350 центнер һү һааһан байна. 1953 онойхитой сасуулбал эндэ мяха абалга 40 үлүүтэй дахин, һү һаалга гурба шахуу дахин нэмэһэн байна.

Эдэ амжалтануудай түйлагдахатай хамта малай, шубуунай тоо олон болоо.

Һү, мяха бүри ехээр абадаг болохо гэһэн шэнэ зорилгонуудые колхознигууд мүнөө тодорхойлон хараалаа.

Манай арга боломжонууд хизаарлашагүй ехэ, Эхэ ороноо алдаршуулхын тулада эдэ арга боломжонуудаа бүрин гүйсэдөөр ашаглахаар, түйлаһан амжалтануудаараа минута соошье һанаагаа амарангүйгөөр, улам улам бүри урагшаа дабшахаар шиидэнги байнабди гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

* * *

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев колхознигуудта харюу эльгээгээ. Харюугайнь бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Мяха, һү бүри элбэгээр абаха уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэһэнтэйнь дашарамдуулан, «Коминтерн» колхозой гэшүүдые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршална.

«Манай ороной бүхы колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ таанадай үүсхэл тусгаар ехэ удхашанартай. Манай арадта эдеэ хоолой зүйл богонихон болзор соо элбэг дэлбэгээр үгэдэг болохо арга боломжо колхоз, совхозуудта бүрин бии гэжэ таанад өөһэдынгөө үльгэр жэшээгээр харуулаат» гэжэ Н. С. Хрущевой колхознигуудта эльгээһэн бэшэг соо хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз мүнөө жэлдэ 580 буруу түлжүүлжэ, 190 залуу мал таргалуулжа байна. Филипп Александрович Шустовай гүүртынхид 167 буруу даажа абаад, тэрэнээ һайнаар харууһалхые оролдоно.
Зураг дээрэ: гүүртые даагша Ф. А. Шустов буруунуудта зелёнко үгэжэ байна.
А. Мантаевай фото.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленумые угтуулан

Шэн зоригто ажал —манай бэлэг

Байгша ондо манай колхоз 4000 гаран гектарта орооһо таряжа, гектар бүриһөө дунда зэргээр 20 гаран центнер таряа хуряагаа. Тиихэдэ артелиимнай зарим бригаданууд бүриншье һайн ургаса абаһан байха юм. Жэшээлхэдэ, 4-дэхи комплексно бригадынхид бүхы таряалан дээрэһээ гектарай 25 центнер, 2-дохи бригадынхид 117 гектар газарһаа га бүриин 31,7 центнер шэниисэ хуряагаа. Мүн колхознай сахарай свёклын тарилгаһаа гектарай 140 центнер, турнепс тариһан газарһаа га бүриин 400 центнер ургаса абаа һэн.

Манай артелиинхид бүхы таряалан дээрэһээ орооһо таряанай болон бусад ургамалнуудай баян ургаса яажа туйлааб?

Нэгэдэхэер, энэ жэлдэ хабарай тарилга хэзээ хэзээнэйхиһээ богони болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргэгдөө. Хоёрдохёор, ургаса хурyaалгашье эмхитэй һайнаар дүүргэгдэһэн байна.

Мүнөө колхознай эрэхэ жэлэйнгээ тарилгада хүсэд хүрэхэ эрхим сортын үрэһэ бэлдээд, тэрэнээ һайнаар сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэхэ юм. Эдэ үдэрнүүдтэ механизаторнуудһай бүхы машина, техникэсэ һайнаар заһабарилжа, партиин ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй нээгдэхэ үдэр болотор хүсэд бэлэн болгохоор шиидэнхэй.

Байгша ондо һү, мяха болон мал ажалай бусад продуктнуудые элбэг ехээр абажа, тэрэйние гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэхын тула колхозоймнай малшад оролдосотойгоор ажаллана. Мүнөө артелиин правлени, партийна эхин организаци һаалишад, малшадай дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, гүүртэ, фермэ, отарануудай ажалые һайнаар эмхидхэхэ тушаа ехэ хүдэлмэри ябуулна. Манай артелиин 2-дохи гүүртын һаалишад октябрь, ноябрь һаранuудта һү ехээр һаажа, КПСС-эй айкомой, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртөө. Һү ехээр һаахын түлөө һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ тус фермын һаалишад Надежда Буркова, Евдокия Родионова, Евдокия Антонова гэгшэд түрүү һуури эзэлнэ. Эндэхи эрхим тугалшан Христинья Матвеева, Марфа Тимухина гэгшэд даажа байһан тугал, буруунуудаа зүбөөр эдеэлүүлжэ, харууһалжа, октябрь, ноябрь һаранuудта тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 700—800 граммаар нэмээгээ. Тиихэдэ 5-дахи комплексно бригадын малшад нүхэр Мальцев, Теслев, Родионов гэгшэд буруу, хашарагуудаа һайнаар харууһална.

Тиигэжэ ажалшад, малшаднай КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые ажалай ехэ амжалтаар угтахын түлөө бүхы арга боломжонуудаа элсүүлэн, эдэбхи хэшээл ехэтэйгээр, шэн зоригтойгоор ажаллана.

Г. Конев,
Мухаршэбэр. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь.

Һүтэйн комсомол басаганай амжалта

— Басагамнай арбадахиие дүүргэхээ байна. Ямар институтда орууха гээшэбибди, — гээд Должон ахай үбгэндөө хандаба.

— Би яажа мэдэхэбиб. Люба өөрөө мэдэнэ бэзэ. Институтда мүнөө жэлдэ орохогүйб, колхоздоо хүдэлмэрилхэмни гэхэшье байха. Мүнөө Любын тухай бү хөөрэлдэе —гээд үбгэниинь хэлэнэ. Иимэ нэгэ хөөрэлдөөн Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой колхозник Гэндэн-Ешэ Эрдынеевэй бүлэдэ болоо һэн.

Эрдынеевтэнэй иигэжэ хөөрэлдэһөөр байтарнь, тэдэнэй Люба басаган арбадахяа дүүргэбэ, орожо ерэнэ.

— Зай, басагамнай Загастайнгаа һургуули дүүргэбэ гээшэ, ехэ эрэг бүтэбэ,—гээд Любын эсэгэ Гэндэн-Ешэ бодолгото болобо. Люба эсэгынгээ юун тухай бодожо һууһание багсааһа хэбэртэй.

—Би дунда һургуули дүүргэбэ гээшэб, болбосоролоймни аттестат энэ,—гээд Люба эсэгэ тээшээ нэгэ хабтагархай саарһа һарбайна.

— Басагамни һайн даа, болоол гээшэ. Дунда һургуулитай болобо гээшэш. Иигээд хаана һураха ёһотой болонош? Али ажал хүдэлмэридэ орохо гүш?

Люба эсэгынгээ асуудалда харюусахадаа бодолгото болобо. Тиигэншьегүй яаха юм? Иимэ асуудалда түргөөр харюусаха гээшэ бэрхэтэйл.

— Би адагынь хоёр жэл ажал хэхэ ёһотойб. Тиигэжэ ажалай дүй дүршэлтэй болоод, саашадаа һураха һанаатайб. Колхозой комсомолой организаци намда үүлтэртэ үнеэдэй гүүртэдэ ошожо, һаалишанаар хүдэлхые дурадхана.

Любын эсэгэ басаганайнгаа иигэжэ хэлэһэниие һайшаана, түрэл орой дотороо мяха, һү, нооһо ба бусад хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэг болголсохо ёһотойш гэнэ. Уданшьегүй Люба колхозой контородо ерэжэ, правлениин түрүүлэгшэ Дамба Бадмаевич Цыдыповтэй саашадаа юу хэхэ, ямар ажалда орохо тухайгаа хөөрэлдэжэ оробо.

— Би һаалишанаар хүдэлхэ хүсэлэнтэйб,—гээд Люба саб байса хэлэбэ. «Һаалишанаар гү»,— гээд түрүүлэгшын аман соогоо гүбэд гэхэдэ, «этигэжэ бү ядагты, шадал соогоо ажаллахал байхаб, хүнэйл хэжэ ябаһан ажал ха юм»—гэжэ Люба эрид мэдүүлбэ.

Үнэн сэхэ һанаатай, хододоо урагшаа тэгүүлжэ ябадаг комсомол басаганай һаалишан болохо гэһэн хүсэл зоригынь хайгагдажа, колхозой һаамхай үнеэдэй гүүртэдэ эльгээгдээ һэн. Тэрэ гэһээр табан һара үнгэрбэ. Түрүүшээр Любада үнеэ һааханиь бэрхэтэй байгаа. Олон үнеэдые һааханиь нюрганиинь, үнеэдэй бамбагар ехэ дэлэнгүүдые бажуухадань хургадынь шаладаг, үбдэдэг һэн.

Үнеэдэй дэлэн соо бии һүеынь сүм абахын тула оньһон арга, дүй дүршэл ехэ хэрэгтэй. Любын ажал хүдэлмэридэ колхозой эрхим һаалишад Должон Батуева, Анна Бабасанова хоёр нилээд туһаламжа хүргөө. Эдэнэр залуу һаалишанда үнеэ хайшан гэжэ һааха, эдеэлүүлхэ тухай яһалашье хэлэжэ үгөө.

— Должон Аня хоёртой сугтаа ажаллажа, һаалишанай мэргэжэлтэй болооб. Эдэнэрые өөрынгөө багшанууд шэнги һананаб,—гэжэ Люба эдэ хоёр һаалишад тухай омогорхон хөөрэнэ.

Мүнөө болоод байхада комсомол Люба басаган Һүтэйн түрүү һаалишадай нэгэн боложо шадаа. Анха түрүүн һааха үнеэдээ тушаажа абахадаа, эдэнэй нэжээд бүхэнһөөнь 2200 литр һү жэлэй дүүрэтэр һаахаб гэһэн уялга абаһан байха юм. Түрүүшынхеэ үнеэдые һаажа һуража байһан басаганда энэ уялга дүүргэхэнь бэрхэтэй шэнги һанагдаа һэн.

Люба абаһан уялгаяа дүүргэхэ гэжэ бии шадалаа гаргажа ажаллана. Нэн түрүүн үнеэдээ зүбөөр, зоотехнигэй табиһан рационой ёһоор эдеэлүүлхэ гэжэ оролдодог. Һү ехэ үгэдэг үнеэдтээ шэмэтэ тэжээл горьтойгоор үгэжэ, тэдэнийе хотондо байлгажа, тусгаар эдеэлүүлдэг байна. Үнеэдээ үдэртэ гурба дахин бүлеэн уһаар уһалжа байдаг, һааханаа урид хүхэ дэлэнгыень бүлеэн уһаар угаагаад, аршадаг.

Нүхэр Эрдынеева шэнэ юумэ мэдэхэ, ойлгохо гэжэ оролдодог. Хэрбээ зоотехнигэй гүүртэ дээрэ ерээ һаань, ойлгоогүй, мэдээгүй юумэеэ тэрэнһээ заатагүй асуужа абадаг.

— Намда «Река», «Зона», «Рига» гэжэ үнеэд бии. Тэдэнһээ сүүдхэдээ 14—16 литр һүн гарана. Иимэ малда хэды шэнээн шэмэтэ тэжээл, силос, үбһэ эдюулхэ гээшэб? гэжэ Любын асуужа байханиь һанагдана.

Люба һаалишанай эршэтэ ажалынь үрэ дүнгөө харуулжа эхилээ. Декабриин нэгэнэй байдалаар энэ басаган үнеэн бүриһөө 2276 литр һү һааһан байба. Тиигэжэ жэлэйнгээ уялга арба нэгэн һара соо дүүргэбэ.

— Һаяхан лэ һургуулида һуража ябаһан басаган колхозой түрүү һаалишан болобол даа. Оролдоһон хүн хэншье болохо гэжэ зүбөөр лэ хэлсэдэг байна,—гэжэ һүтэйнхид Люба тухай хэлсэдэг болоо.

Залуу комсомол Люба Эрдынеева колхозой түрүү һаалишадай нэгэн болоһондоо омог баяртай байна. Тиибэшье залуу һаалишан энэ амжалтаараа һанаагаа амарнагүй, болохоёо байгаа КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй хүндэлэлдэ ажалай бүри ехэ амжалта туйлахын түлөө шармайн тэмсэнэ. Мүнөө Люба коммунистическэ ажалай ударник гэжэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ оролсобо.

Б. Ширеторов,
Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь.
Сэлэнгэ.

Москвагай область. Центральна хара хүрьһэтэ бэшэ нютагуудай хүдөө ажахын талаар научно-шэнжэлэлгын институдай пункт Москвагай областиин Кунцевска районой «Путь новой жизни» гэжэ колхоздо байдаг юм. **Зураг дээрэ:** кукурузые тарилгада яажа бэлэдхэхэ тухай асуудалаар пунктые даагша Хүдөө ажахын наукын кандидат С. С. Пракопин колхозой полеводуудтай заняти үнгэргэжэ байна. **ТАСС-эй фотохронико.**

ПАРТИЙНА ҺУРАЛСАЛЫЕ

Коммунистнууд, партийнабэшэ хүнүүдэй экономическа һуралсалда ехэ анхарал табижа байха гэжэ партиин Центральна Комитет ходо заадаг юм. Партийна организацинуудай зүгһөө ажал хүдэлмэреэ хүтэлбэрилхэ аргаяа саашадань һайжаруулгада энэнь туһатай. Һуралсалай энэ жэлдэ республикын аймагууд болон городуудта промышленностиин, хүдөө ажахын экономико шудалха 300 гаран кружогууд болон семинарнууд эмхидхэгдэнхэй. Эдээндэ бүхы коммунистнуудай 20 процентнь һурана. Экономикын эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ партийна, советскэ, ажахын болон научна хүдэлмэрилэгшэд хабаадуулагдана. Байкало-Кударын аймагта 14 иимэ кружогууд, семинарнууд хүдэлнэ. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ хоёр дахин олон. Эдээндэнь 200 гаран коммунистнууд, партийнабэшэ эдэбхитэд һуража байна. Жэшээнь, «Заветы Ильича», Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай бүхы бригаданuудта хүдөө ажахын экономико шудалха кружогууд хүдэлжэ байдаг. Гадна партийна, ажахын эдэбхитэдэй һурахын тулада аймагай экономическа һургуули байгуулагдаа юм. КПСС-эй айкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Кочетов энэ һургуули хүтэлбэрилдэг. Мүн Железнодорожно, Яруунын, Заиграйн, Иволгын, Прибайкалиин, Түнхэнэй аймагуудай партийна организацинуудта экономическа һуралсал эли бодоор һайжараа. Экономикын асуудалаар конференцинүүдые үнгэргэдэг ехэ дүй дүршэл эдэ аймагуудта бии болонхой. Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ Железнодорожно райондо экономикын асуудалаар 28 иимэ конференци үнгэргэгдөө һэн. Мүн энэшье жэлдэ барилгын экономикоор эмхидхэгдэһэн семинар һайнаар хүдэлжэ байдаг. Барилгын шухала шухала асуудалнууд—«СССР-тэ капитальна барилга эрхилхэ тухай, тэрэниие саашадань хүгжөөхэ тухай»; «Барилга дээрэ ажалай нормо тогтоохо, салин хүлһэ түлэхэ тухай» гэхэ зэргын асуудалнууд семинар дээрэ хэлсэгдэдэг байна. Тиихэ зуураа семинарта хабаадагшад хэлсэгдэһэн асуудалаар һанамжаяа хэлэдэг, райондоо барилгын хүдэлмэри һайжаруулха талаар дурадхал оруулдаг юм.

Гадна экономикын асуудалаар аймагуудта болодог семинар ехэ һайшаалтай. Жэшээнь, Баргажанай

САГ ҮРГЭЛЖЭ ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ

аймагай «Гигант» колхоздо эмхидхэгдэһэн семинарай хэшээл удха түгэлдэрөөр үнгэргэгдэдэг байба. Энэ семинар дээрэ 10 гаран темэ үзэгдөө юм. Тэрэнэй тоодо колхозуудта ажалай эмхидхэлгэ, түлбэри тухай, хүдөө ажахыһаа абтадаг эдеэ хоолой зүйлэй өөрынь үные химдаруулха арга зам тухай, ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ тушаа, шэлэгдэмэл (сортовой) үрэһөөр тарилга хэхэдэ колхозой экономикодо ямар аша туһатайб гэхэ зэргын асуудалнуудые хэлсэһэн байгаа.

Гэхэтэй хамта хүнүүдые экономикын эрдэмдэ һургаха хэрэг хойшо татадаг, энээниие сэгнэхэгүй ябадал гаргадаг газар дайралдадаг байна. Зарим газарта экономикые үргэнөөр шудалхын оронда техминимум шэнги асуудалнуудые хэлсээд үнгэршэдэг ушар баһа дайралдадаг гээшэ. Улан-Удын сэмбын фабрикада, КПСС-эй Ториин айкомой дэргэдэ байгуулагдаһан экономикын семинарта иимэ ушар болоһон байгаа. Мүн промышленна болон хүдөө ажахын зарим районуудта экономикын эрдэм ухаа шудалха хэрэг болюулһан байна. Жэшээнь, Октябрьска, Кабанскын, Бичурын, Ториин аймагуудта иимэ ушар болоо. Хэрбээ һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ Октябрьска райондо экономикын 14 кружок болон семинар хүдэлдэг байгаа һаа; мүнөө жэлдэ 10 болоо. Мүн Кабанскын аймагта баһа иигэжэ хороогдоо. Сагай ябашоогүйдэ партийна организацинууд энэ алдуугаа заһажа, экономикын эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри үргэдхэхэ болоно.

Һуралсалай энэ жэлдэ партийна комитедүүд, организацинууд экономикын эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха уялгатай. Тиихэдээ урда жэлнүүдтэ хэрэглэгдэдэг кружок; һургуули, семинар, конференци гэхэ зэргын һуралсалай олон янзын арга хэрэглэлсэхэ зэргэтэй. Кружогууд болон семинарнуудай пропагандистнар, һурагшад үйлэдбэриин экономикын ямар нэгэн асуудал шудалха зуураа өөрынгөө предприятиин, колхозой ажал хүдэлмэри шэнжэлэн харалсаха ушартай. Тиихэтээ хамта хүдэлмэриин үлүү гаргаша хорооха, продукциин өөрынь үные химдаруулха арга бэдэрхэ шухала.

Партиин түүхээр шэнэ номой гарахада коммунистнууд болон партийнабэшэ эдэбхитэд КПСС-эй түүхэ шудалха бүри ехэ хүсэлэнтэй болоо. Энэ жэлдэ республика дотор партиин түүхэ шудалха 600 гаран кружок байгуулагдаа. Партиин түүхэ шудалха зуураа, коммунистнууд «В. И. Ленинэй ревизионизмтай тэмсэһэн тухай», тэрэнэй мүнөө үеын эрхэ байдалдахи удха шанар тухай», «Социалистическа революци, пролетариин диктатура тушаа марксистско-ленинскэ сургаал» болон бусад асуудалнуудые коммунистнууд ехэ һонирхон үзэнэ. КПСС-эй түүхэ шудалдаг кружок болон семинарнуудта мүнөө түрүүшын бүлэгүүдээр хуряангы лекцинүүд уншагдаад байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэхи, тэрэнэй хойшонхи жэлнүүдтэхи партиин түүхэ шудалха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулна. Урда жэлнүүдтэ КПСС-эй түүхэ шудалхадаа үнгэрһэн сагай гайнь түүхэдэ ехэ сагаа бэрадаг байгаа, мүнөө энэ дутагдал заһагдаба гээшэ. Партиин түүхэ шудалхадаа Бурядай республикын партийна организацинуудай түүхын материалнуудые хэрэглэхэ шухала. Гадна Улан-Удэ, Кяхта, Бабушкин городуудта музей болон түүхэтэ газарнуудаар ошожо байгаад хэшээл үнгэргэбэл, бүри һонин болохо һэн. Мүн кино, уран зохёолой ном хэрэглэбэл, революцида хабаадагшадтай уулзалга эмхидхэбэл бүри ойлгосотой болохо байна. КПСС-эй түүхэ шудалха гээшэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ шухала удхашанартай гээшэ. Тиихэтэй хамта һуралсалай бусад аргануудые үсөөрүүлжэ болохогүй. Хэрбээ шэнэ номоор партиин түүхэ коммунистнуудай шудалжа шадаха аргатай байгаа һаань, экономическа һуралсалһаа тэдэниие татаһалжа болохогүй. Гэбэшье олон газарта эгээл иимэ алдуу гаргагдаа юм. Жэшээнь, Улан-Удэ городой, Бичурын, Кабанскын, Сэлэнгын болон бусад зарим аймагуудай партийна организацинуудта урда жэлнүүдтэ КПСС-эй түүхэ шудалжа байһан хүнүүд мүнөө жэл дахяад тэрэнээ үзэжэ байна.

Бээ даажа һураад, хамтааран семинар дээрэ ойлгоһоноо хэлсэхэ, зүбшэхэ хэрэгтэ тусгаар анхаралаа хандуулха гэжэ партиин Центральна Комитет дурадхаһан байна. Энэ эрилтые бэелүүлэнгээ республика дотор 7 мянгаад коммунист бээ даагаад һурана, тэдэнэй хахадынь теоретическэ семинарнуудта хабаададаг юм. Эдээндэ партиин айкомууд, партийна эхин организацинууд бодото туһаламжа үзүүлхэ уялгатай. Бээ даагаад һурагшадта, пропагандистнарта туһаламжа үзүүлхэ талаар партиин Кударын айкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедэй дэргэдэ байгуулагдаһан методическа совет ехэ һайшаалтай байна. Энээнэй жэшээгээр иимэ соведүүдые бэшэшье нютагуудта байгуулбал, һайн байгаа.

Партийна һуралсалые бүхы дээрэнь эмхитэйгээр ябуулхын, тэрэниие коммунизм байгуулгын бодото байдалтай холбохын тулада партийна комитедүүд оролдолго гаргаха, энэ шухала хэрэгые саг үргэлжэ хүтэлбэрилхэ ёһотой.

Г. Сергеев,
КПСС-эй обкомой пропаганда агитациин таһагай инструктор.

5 МЯНГАТАНАЙ МҮРЫСӨӨН

Үбэлэй хүйтэнэй хаһа ерэлэй. Үдэшэ үглөөнийнь үлирбэ хүйтөөр жабарлажа, хорёо хашаан соогууһ саһа суглуулан хүрлэнэ. Энэ үедэ малшадай хүдэлмэри улам харюусалгатай болоно. Үбэлэй сагта үхэр малаа һайса эдеэлүүлжэ, ашаг шэмыень бүри дээшэлүүлхэ зорилго хаа хаанагүй табигданхай. Бэрхэтэйшэг зорилго.

Теэд «бэлэхэнээр бээлэйшье оёхонь бэрхэтэй» гэдэг бшуу. Бэрхэтэй энэ зорилгые бэелүүлхын тулада бүхы арга боломжонуудаа элсүүлхэ хэрэгтэй. Энээниие һайса ойлгоһон зооветинститудай һуралсалай-туршалгын ажахын малшад, һаалишад эдэ үдэрнүүдтэ эбтэй эетэйгээр ажаллажа байнхай. Тэдэнэр түрэл партиингаа ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, абаһан уялгануудаа бэелүүлхын тула аһан шадалаараа ажаллажа байна.

Энэ оролдолгонь минии үлэнэгүй. Арба нэгэ һарын ажалай дүнгүүдые гаргахадань, эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ мал ажалай продукци, илангаяа һү һаалга нёдондо жэлэйхиһээ холо ехээр нэмэһэн байна. Эндэхи олохон һаалишад үнеэн бүриһөө 4 мянга хахад литр һү һаагаад байнхай. Ганса энэ фермэ дээрэһээ 400 мянган литр һүн худалдаанда эльгээгдээ. Ноябрь һара соо энэ фермэ дээрэһээ үдэр бүри 1300—1500 литр һүн город эльгээгдэжэ байгаа. Энэ хадаа эндэхи эрхим һаалишадай эршэтэ ажалай үрэ гээшэ. Тус фермэ дээрэ оролдосотой ажалаараа олондоо мэдээжэ болоһон, Социалистическэ Ажалай Герой Вера Ильинична Зимерова хүдэлдэг юм. Вера Ильинична зургаан жэлэй саада тээ, партиин ЦК-гэй түүхэтэ сентябриин Пленумэй удаа эндэ ерэжэ хүдэлһэн байна. Ажалша энэ һаалишанда амжалта, алдар соло амар бэлэхэнээр хүртөөгүй. Анха түрүүн һаалишан Зимерова мэргэжэлтэдэй туһаламжаар ажалаа зоотехническэ заабариин ёһоор эмхидхэжэ ороһон юм. Тэрэнэй хажуугаар ажалдаа түрүү арга хэрэглэдэг болоо.

Оролдосотой ажал оншото дүршэл хоёрой аша үрэ ехэ юм. Уданшьегүй һаалишан Зимерова түрүүшынгээ амжалта туйлажа, үнеэн бүриһөө гурба мянган литр һү һааһан байгаа. Мүрысөөндэ илаһан түрүү һаалишан Москвада ошохо, выставкэдэ хабаадалсаха эрхэтэй болоо һэн. Одоол Москва шадар оршодог суута ажахын мэдээжэ һаалишадай хүдэлмэритэй танилсаха, хаража үзэхэ гэһэн үнинэй хүсэл зорилгонь бэелүүлэгдээ.

Һаалишан Зимерова тэндэхи түрүү фермын эрхим һаалишадай дүршэлтэй танилсаад, манайшье бурят нютагта тиимэ амжалта туйлажа болохо гэжэ ойлгоһон байгаа. Тэндэхи үнеэдэй үүлтэр һайн байба. «Теэд манайшье ажахын үнеэдэй үүлтэр баһа һайжаруулагдаһан ха юм. Харин тэндэхи һаалишад жэл соо үнеэн бүриһөө 7—8 мянган литр һү һаана. Тиихэдэ бидэнэр арайхан гэжэ гурба мянга хүргэнэбди,—гэжэ бодоод, манай эндэшье тэды шэнээн һү һаахаар гэжэ лаблаһан байгаа.

Москваһаа бусажа ерэхэдээ һаалишан Зимерова жэл соо үнеэн бүриһөө таба мянган литр һү һаадаг болохо гэжэ шиидэһэн юм. Зорилгоёо бэелүүлхын хойноһоо шармайн ороо. Удаадахи жэлдэнь һү һаалга 1700 литрээр нэмэжэ, үнеэн бүриһөө 4700 литр һү абаа һэн. Хойто жэлдэнь—4992 литр һүн абтаа. Нёдондо Вера Ильинична үнеэн бүриһөө таба мянга гаран литр һү һааһан байгаа. Иигэжэ тэрэ һаалишанай хэлэһэн үгэ, хэһэн ажалынь хүсэлдөө гээшэ. Теэд һү ехээр һааха арга боломжо үшөөл олон гэжэ тэрэ мэдэнэ. Тэдэ аргануудай нэгэн —үнеэдээ зүбөөр эдеэлүүлхэ асуудал болоно гэжэ һаалишан Зимерова тоолоно.

— Хүдэлмэриингөө дүршэл дээрэһээ хаража үзэхэдэмни иимэ һонин ушар үзэгдэнэ: үнеэд гансата тэжээл багаар эдихэдээ һү багаар үгэдэг бэшэ, харин үлэмжэ ехээр, хэмһээ үлүү эдиһэн үнеэн баһа һүеэ таташадаг байна,—гэжэ Вера Ильинична хөөрэнэ.

Иимэл хадань Вера Ильинична үнеэдтээ тэжээл үгэхэдөө багашье бэшээр, эгээл зохид соонь үгэдэг байха юм. Дүршэлтэй һаалишан өөрынгөө даажа байһан үнеэдэй аляандань хэды шэнээн тэжээл үгэхэб гэжэ һайса мэдэдэг. Энэ хадаа тэрэнэй олон ондоо оншо аргын нэгэниинь болоно. Гадна һаалишан Зимерова даажа абаһан гунжадаа жэлэй, хоёр жэлэй турша соо эбилгэн һаажа, һү ехээр үгэдэг болгожо шадана.

Долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ Ажалай Герой Вера Ильинична Зимерова үнеэн бүриһөө 5100 литр һү һааха уялгатайгаар ажаллажа байна.

— Энэ зорилгоёо заатагүй дүүргэхые оролдоноб, дүүргэжэшье шадахаб,—гэжэ найдамтайгаар мэдүүлнэ.

Вера Ильинична хооһон үгэ хэлэдэггүй, харин хэлэһэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлдэг. Уялгаяа дүүргэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Суута һаалишантай хамта энэ фермэ дээрэ Екатерина Герасимовна Мурзина гэжэ залуу һаалишан хүдэлнэ. Энэ нүхэр тус фермэ дээрэ хүдэлжэ захалһаар жэлһээ үлэжэ байна. Энээхэй болзор соо ехэшье юумэ хэхээр бэшэ. Теэд залуу һаалишан оролдосотой нүхэр байшоо. Тиимэһээ Екатерина Мурзина эндэхи мэдээжэ һаалишадһаа дутуугүйгөөр ажаллана. Энэнь тэрэнэй хүдэлмэриин дүн дээрэһээ харагдана. Ноябрь һара соо 12 үнеэнһээ хамта 5012 литр гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 417 литр һү һааһан байна. Жэлэй эхинһээ хойшо 11 һара соо залуу һаалишан үнеэн бүриһөө 4500 гаран литр һү һаажа, мүрысөөнэй нэгэдэхи һуури эзэлһэн З. Максимовагай удаа ябана.

— Үнеэн бүриһөө таба мянга зуун литр һү һааха уялгаяа партиин ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй эхилтэр дүүргэхэ зорилготойб,—гэжэ һаалишан Екатерина Мурзина мэдүүлнэ.

Фермын бусадшье һаалишад А. Хлебникова, В. Гороховская, Д. Спиридонова, Е. Михахинова болон бусад партиин ЦК-гэй Пленумэй эхилтэр абаһан уялгаяа хүсэлдүүлхэ зорилготойгоор ажаллана. Тэдэнэрэй уялгаяа дүүргэхэ байһаниинь лабтай. Энэнь юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, фермэ дээрэ малай харууһалга, эдеэлүүлгэ һайн, хүдэлмэриин үдэрэй гурим нарииһаар бэелүүлэгдэнэ. Малай тэжээлэй рацион элдэб янзаар табигданхай. Ноябрь һара соо, жэшээнь, һаагдадаг үнеэн бүхэндэ 9 килограмм үбһэ, һолоомо, 30 килограмм үлтэрүүлһэн турнепс, 25 килограмм силос үгтөө. Гадна һаагдаһан һүнэй литр бүхэндэ 200—250 грамм концентрат үнеэдтэ үгтэдэг байна. Хамта дээрэнь һаагдадаг үнеэн бүхэндэ сүүдхэ соо 13,85 тэжээлэй единицэ хүртэдэг. Тэжээлэй 0,9 единицэдэ нэгэ литр һүн абтадаг гээшэ. Тиимэһээ үнеэн бүриһөө сүүдхэдээ 15—16 литр һү һаажа болохо байна. Энэ арга боломжые гүйсэд һайнаар хэрэглэбэл, һү һаалга бүри дээшэлхэ байна.

Б. Шатонов.

„Бурят үнэндэ" бэшэһэнэй һүүлээр

„Эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула дээрэһээ"

Иимэ гаршагтайгаар манай газетын октябриин 29-нэй номерто толилогдоһон статья соо ажалшадай депутадуудай Кяхтын аймагай Соведэй гүйсэдкомой ажахын болон культурна байгуулалтын асуудалда хайша хэрэгээр хандадаг тухай бэшэгдэһэн байгаа. Тэрэ бэшэгые аймсоведэй гүйсэдкомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэжэ, тэндэ тэмдэглэгдэһэн дутуу дундануудые зүб дээрэ тоолоод аймаг дотор Соведүүдэй эмхидхэлэй-шиитын хүдэлмэри үнэхөөрөө һула гэжэ мэдэрээ гээд, КПСС-эй Кяхтын айком редакцида мэдээсэбэ.

Нютагай Соведүүдэй хүдэлмэридэхи дутуу дунданuудые, алдуу эндүүнүүдые усадхахын зорилгоор аймгүйсэдком тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалаа.

Бурят үүлтэрэй нарин нооһотой хонитой болоё

һүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа ПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумэй (1953 он) һүүлээр республикымнай колхоз, совхозууд хонин рэгөө олошоруулха талаар зарим ды амжалтануудые туйлаа. 1953 ой январиин 1-һээ байгша оной тябриин нэгэн болотор хонидой-ай тоо толгой 75,2 процентээр ошороо, 2,4 дахин ехэ нооһон йшалагдаа. Хайшалагдаһан бү- нооһоной 80 процентнь нарин, рибтар нооһон болонхой. Харин 953 ондо нарин, нарибтар нооһон жэ оройдоол 30,2 процентнь тоогдодог байгаа. Энэ баримта дээһээ республика дотор хонидой үлтэр һайжаруулха талаар горьй хүдэлмэриин хэгдэһэниинь ирнэ.

Гэбэшье хонидой үүлтэр нилээдүй һайжаруулагдабашье, тэдэнэй шаг шэмэнь эрид дээшэлжэ шаагүй. Энэ жэл хонин бүриһөө унда зэргээр колхозуудта — 2,4 илограмм, совхозуудта—2,5 килограмм нооһон хайшалагдаа. имэ бирагүй нооһо хайшалха шар юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, онидые муугаар эдеэлүүлжэ, һуаар харууһалһанһаа, мүн үүлтэынь һайжаруулха хэрэгтэ горьой дутагдалнуудай бии байһан ээрэһээ болоно.

Шэрүүн, шэрүүбтэр нооһотой эхэ онидые нарин нооһотой хусын рөөр үрэжүүлхэдэ гараһан түлүүдэй биологическа болон ашаг шэмэ үгэхэ талыень һайса шэнжэнгүй, хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри холын хараа бодолгүйгөөр хэгдэнэ.

Республикымнай колхоз, совхозууд шэрүүн, шэрүүбтэр болон шэнэ бии болгогдоһон нарин, нарибтар нооһотой хонидоо ондоо тээһээ асарагдаһан элдэб үүлтэрэй хусын үрөөр үрэжүүлхэһээ ондоо юумэ бэеорхосо болишонхой. Энэ ушарһаа боложо, нютагай эрхэ байдалда тааруу, шэрхи бэетэй бурят үүлтэрэй хонидой һайн шэнжэнь үгы болонтожо, нарин, нарибтар ноохоншье бирагүйгөөр абтана. Тиимэһээ республикын олохон колхозуудта эхэ хонидой диилэнхинь һуда бэетэй, шэнгэн нооһотой болошонхой. Тиин республикын эхэ хонидой 27 процентнь 4-дэхи класста, 51 процентнь 3-дахи класста тоологдоно. Эмэ түлгэнүүдэй 13,8 процентнь 4-дэхи класста, 55,6 процентнь 3-дахи класста ороно.

Гэхэтэй хамта хонидой үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ горьтой анхарал хандуулдаг колхоз, совхозуудта Забайкалиин шэрүүн эрхэ байдалда тааралдадаг, жэлэй ямаршье сагта нэмэлтэ тэжээл эдеэд лэ бэлшээридэ ябажа байдаг нарин, нарибтар нооһо ехэтэй, мяхалиг хонид бии болонхой. Иимэ шэнэ үүлтэрэй хонид Борьёогой, Хориин, Кяхтын совхозуудта, Баргажанай—Карл Марксын нэрэмжэтэ, Бичурын—«Победа», Зэдын — XX партсъездын нэрэмжэтэ, Мухаршэбэрэй—«Знамя Ленина», Сэлэнгын—Карл Марксын, Ленинэй, Тельманэй нэрэмжэтэ, Хориин — «Авангард» колхозуудта олоор үсхэбэрилэгдэнэ. Зүгөөр нэрлэгдэһэн ажахынууд саашадаа ондоо тээһээ асарагдаһан хусын үрөөр хонидоо үрэжүүлжэ байгаа һаа, республикын олохон колхозуудта ушарһандал адли ашаг шэмэ багаар үгэдэг хонидтой болошохо бшуу. Энэ баримтаһаа республикын колхоз, совхозуудта хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриие үндэһөөрнь хубилгаха хэрэгтэй болоод байна.

Дээрэ дурсагдаһан ажахынуудта, мүн ондоошье колхоз, совхозуудта **шэнэ бии болгогдоһон үүлтэрэй хонидой дундаһаа шэлэжэ хусануудые түлжүүлээд, тэрэнэй үрөөр эхэ хонидые үрэжүүлжэ, эдеэлүүлгэ, харууһыень һайжаруулаа хада бурят үүлтэрэй нарин, нарибтар нооһотой хонид бии болгогдохо бшуу.**

Бурят үүлтэрэй нарин, нарибтар нооһотой хонид ямар байха ёһотойб?

Үнгэрһэн ноябрь һарын 3-да болоһон республикын зооветмэргэжэлтэдэй суглаан дээрэ бурят үүлтэрэй нарин, нарибтар нооһотой хонидой шэнжэ шанар һайшаагдааһэн. Иимэ үүлтэрэй хонин нютагаймнай эрхэ байдалда тааралдаха, шэрхи бэетэй, жэлэй дүрбэн сагта бэлшээгдэжэ байха юм. Тиихэдэ эхэ хонидойнь, мүн хусануудайнь хүзүүн ехэ бойногтой байха зэргэтэй.

Бурят үүлтэрэй хонидой ашаг шэмэнь иимэ:

Хонидой илгаа	Ехэ хонин: Нооһон (кг.)	Ехэ хонин: Бэеынь шэгнүүр (кг.)	Түлгэн: Нооһон	Түлгэн: Бэеынь шэгнүүр (кг.)
Хусанууд	9,0—12,0	80—90	5,5—7,0	45—50
Эхэ хонид	4,0— 5,0	45—55	3,5—4,5	35—40

Жэл болоһон хонидой нооһон 7—8 сантиметр ута байдаг. Тиихэдэ буржагар аад, үдхэн юм. Нооһонойнь үнгэ ехэнхидээ сагаан байдаг. Нооһоной 46—50 процентнь сэбэр волокно болодог. Бурят үүлтэрэй хонинной гүзээндэнь, мүн толгой, хүзүүндэнь элбэг нооһон ургадаг. Урда хүлнүүдэйнь үбдэгтэ, хойто хүлнүүдэйнь шагайда хүрэтэр нооһон ургадаг. Томо толгойтой, богонихон аад, бүдүүн хүзүүтэй иимэ хонин үргэн сээжэтэй, ута тэгшэ нюргатай байдаг юм. Хүлнүүдынь хүсэтэй, бүхэ туруутай байдаг. Бурят үүлтэрэй 100 эхэ хонин бүриһөө 110—120 хурьган абтадаг. Эхэ хонидынь элбэг һүтэй байха гээшэ.

Республикымнай колхоз, совхозууд ашаг шэмэ элбэгээр үгэдэг иимэ хонидые шэлэн олоод, саашаданъ түлжүүлхэ хэрэг үргэнөөр эмхидхэхэ зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, **республикымнай урда нарин, нарибтар нооһотой өөрын үүлтэрэй хусануудые олошоруулжа, саашаданъ үсхэбэрилхэ зорилго табигдана бшуу.** Тиихын тулада 1960 оной гарахатай хамта колхоз, совхоз бүхэн шэнэ үүлтэрэй, адагынь 100 эрэ хурьга шэлэжэ абаад, тусхай харууһанда табиха зэргэтэй. Тиигээд 1962 ондо тэдэ хурьгадайнгаа эгээл һайнуудыень шэлээд, үрэжүүлгэдэ хэрэглэхэ ушартай. Энээнтэй хамта һайн нооһотой метис хонидой дундаһаа эрхимүүдыень шэлэжэ, хуса болгохо хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдажа байха зэргэтэй. Мүнөө үедэ, мүн саашадаашье эхэ хонидоо өөрынгөө ажахыда бии болгогдоһон хусын үрөөр үрэжүүлхэ хүдэлмэри эрид шууд ябуулха шухала.

Ондоо тээһээ асарагдаһан нарин нооһотой хусануудай үрөөр шэрүүн, шэрүүбтэр нооһотой, мүн бурят үүлтэртэ тааралдахагүй, гологдоһон эхэ хонидые үрэжүүлхэ болигдоно.

Республикын бүхы колхозууд шэнэ бии болгогдохо түхэлэй нарин, нарибтар нооһотой хонидоор олон. Тэдэнэй дундаһаа ашаг шэмэ ехээр үгэдэг, шэрхи томо бэетэйнүүдыень заатагүй шэлээд, тусгаар бүлэг болгожо, саашаданъ үсхэбэрилхэ шухала.

Гэхэтэй хамта үүлтэр һайжаруулха энэ аргые зарим аймагуудта хэрэглэжэ болохогүй. **Гансал нооһо, мяха ехээр абаха зорилго урдаа табиһан, жэлэй дүрбэн сагта хонидоо бэлшээжэ** байдаг хонёор олон Баргажанай, Бичурын, Зэдын, Хориин, Кяхтын, Мухаршэбэрэй, Сэлэнгын аймагуудта, мүн Яруунын—«Рассвет», «Дружба», «Коммунизм», «Победа», «Знамя», Иволгын—«Улаан Оронго», «Коммунизм», Кировэй нэрэмжэтэ, Ториин — «Улаан Бургалтай», «Заветы Ильича», «Коммунизм», Тарбагатайн— Жэрэмэй бүлэг колхозуудта тэрэ арга үргэнөөр хэрэглэхэдэ болохо.

Байкало-Кударын, Заиграйн, Кабанскын, Прибайкалиин, Түнхэнэй аймагуудта, мүн Иволгын, Тарбагатайн зарим колхозуудта **мяха, нооһо абаха хэрэгтэ шэглүүлэгдэхэ хонидые бүри олоор үсхэбэрилхэ** шухала. Эдэ аймагуудай колхоз, совхозуудта хээрын бэлшээриин бага хадань, хонидые байрада байлгажа харууһалха хүдэлмэри эмхидхэхэ хэрэгтэй. Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулхадаа тэдэнэр мяха, нооһо ехэдхэхэ хэрэгтэ онсо анхарал табиха болоно. Тиимэһээ эхэ хонидые үрэжүүлхын тула заатагүй «прекос», «куйбышевска», «корридель» үүлтэрэй хусануудые хэрэглэхэ шухала. Зүгөөр мүнөө үедэ Алтайн үүлтэрэй хуса хэрэглэхэдэ болоно.

Шэмэрүүн хүйтэн байгаалиин уларилтай Закаменай, Ахын аймагуудта, мүн Ториин, Яруунын зарим колхозуудта шэрүүн нооһотой хонидые, ямаадые үсхэбэрилхэдэ таару гээшэ. Эдэ аймагуудта эхэ хонидые үрэжүүлхын тула нютагай үүлтэрэй шэрүүн нооһотой хуса хэрэглэхэдэ таару.

Бурят үүлтэрэй нарин нарибтар нооһотой хонидые бии болгожо, олоор үсхэбэрилхын тула заатагүй үүлтэртэ ажахы болон фермэнүүдые эмхидхэхэ хэрэгтэй. Борьёогой хониной совхоз республикынгаа эгээл хүгжэнги,үүлтэртэ ажахы болохо аргатай. Тиимэһээ энэ совхозые «Үүлтэртэ хонидой совхоз» гэжэ нэрлээд, тэндэ 30—35 мянган хони барижа, ойрын 2—3 жэлэй туршада республикынгаа колхоз, совхозуудта шэнэ бурят үүлтэрэй нарин нооһотой хонидые үгэдэг ажахы болгобол һайн бэлэй. Тэрэшэлэн олон хонитой зарим колхозуудта үүлтэртэ фермэ эмхидхэхэ шухала.

Хонин ажал эрхилжэ байдаг бүхы ажахынуудта хэрэгтэй туршадаг болон үрэ үгэдэг хусануудые республика соогоо бии болгохо зэргэтэйбди. Тиигэжэ ондоо тээһээ хусануудые асарха ябадал үсөөрүүлэгдэжэ, 4—5 жэлһээ огтолон болюулагдаха ёһотой.

* * *

Хэрбээ үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилхэ хэрэгые мүнөөнэйхидэл адли һулаар эмхидхэжэ байбал, биратай үрэ дүн туйлагдахагүйнь мэдээжэ. Эгээл гол зорилгомнай юуб гэхэдэ, үүлтэртэ хонидой һүрэг эмхидхэхэ хэрэгые шадамараар хүтэлбэрилхэ шухала. Хэрбээ үүлтэртэ хонидой һүрэг буруугаар, хангалтагүйгөөр эмхидхэбэлнай олон хонидой һубайрха, гарза хохидолдо орохо ушар хүсэд усадхагдахагүй бшуу.

Зооветмэргэжэлтэдэй үнгэрһэн суглаан эхэ хонидые сентябрь, октябрь һарада үрэжүүлхэдэ таарамжатай гэжэ элирүүлээ. Энээнһээ гадна олон хонитой ажахынуудта ноябрь, декабрь һарада үрэжүүлгын хүдэлмэри ябуулхада болохо гэгдээ. Тиимэһээ хэлэгдэһэн сагта хонидоо үрэжүүлжэ, энэ хүдэлмэриие түсэблэн ябуулха хэрэг хаа хаанагүй эмхидхэгдэхэ зэргэтэй.

Абаһан түлнүүдээ гарза хоролтогүйгөөр, тобир тарганаар түлжүүлхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдаа болоно. Түл абаха ажалда оролдосотой хүнүүдые бэлдэхэ, байрануудаа заһабарилжа дулаалха, хүсэд хүрэхэ тэжээлэй нөөсэтэй болохо хэрэгтэй.

Хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри тон зүбөөр эмхидхэжэ, шадамараар ябуулаа һаа, хонишодойнгоо урда табигдаһан долоон жэлэй зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэбди.

М. Ильин,
Хүдөө ажахын министерствын главна зоотехник.

Селендумын дунда һургуулиин һурагшад Сэлэнгын совхоздо 720 толгой түлгэдые харууһална. Биологиин багшанар нүхэд Пинигина, Демидова гэгшэдэй хүтэлбэреэр һурагшад хонидоо оролдосотой зүбөөр харууһална. **Зураг дээрэ:** һурагшад хонидойнгоо нооһо үзэжэ байна.

З. Веснинагай фото.

Мүнөөдэр Сибириин болон Алас Дурнын арадуудай аман зохёол суглуулагшадай, эрдэмтэдэй конференци Улан-Удэдэ нээгдэбэ

Арадай зохёолой алтан абдарай түлхюуршэдтэ—амар мэндэ!

Сибириин болон Алас Дурнын арадуудай аман зохёол шэнжэлэлгын асуудалнуудаар зарлагдаһан конференци манай ороной эрдэмтэдэй анхарал хандуулба. Москва, Ленинград, Эрхүү, Новосибирск болон бусад городуудай, мүн Яхадай АССР-эй Хакасска болон Тувагай автономно областьнуудай эрдэмтэд конференцидэ ерээ.

«Сибириин арадуудай аман поэзи» гэһэн асуудалаар эрдэмтэ Л. Е. Элиасов, «Бурят арадай аман зохёол шэнжэлэлгын үрэ дүнгүүд болон саашанхи зорилгонууд» гэһэн асуудалаар эрдэмтэ А. И. Уланов үгэ хэлээ. Яхадай аман зохёол шэнжэлэлгэ тушаа Г. И. Эргис дэлгэрэнгы элидхэл хээ.

Сибириин арадуудай түлөөлэгшэд— ульгэршэд конференцидэ олоороо ерээ. СССР-эй Наукануудай академи, манай ороной институдууд, университедүүд, эрдэм-шэнжэлэлгын институдууд болон эмхи зургаанууд конференциин нэрэ дээрэ амаршалгын бэшэгүүдые эльгээһээр.

И. Ярневский.

Зураг дээрэ: Сибириин болон Алас Дурнын арадуудай аман зохёол суглуулагшадай конференцидэ Яхадай АССР-һээ ерэһэн нүхэд: **Г. И. Эргис** (зүүн гарһаа), **Г. Р. Кардашевский, Н. В. Емельянов** гэгшэд хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат **А. И. Улановтай** (Бурядай АССР) хөөрэлдэжэ байна.

Ф. Сорокиной фото.

БАГШАНАРАЙ СЪЕЗДЫН УРДА ТЭЭ

Үхибүүдые гэрэй даабаряар дарахаяа болихоор

Гурбадахи класста ород хэлэнэй уншалгын хэшээл боложо байба. Долсон Доржиевна һурагшадтаа хандажа:

— «Бишыхан барабанщик» гэжэ рассказ уншахабди. Номоо 27-дохи нюурта нээгты,—гэжэ хэлэбэ. Тиихэдэнь үхибүүд абяа шэмээ багатайгаар номуудаа нээбэд. Багша тус рассказ өөрөө уншаһанай удаа:

— Энэ рассказ соо юун тухай хэлэгдээб, бодожо үзэгты,— гээд, нэгэ хэды саг үгэһэнэй удаа зохёолой удхые һурагшадаар хөөрүүлбэ. Һүүлээрнь ойлгогдоогүй үгэнүүдые тайлбарилжа үгөөд, өөһэдөө уншаха даабари үгэнэ. Һурагшад аман соогоо нам дауугаар уншанад. Һурагшадай уншажа дүүргэхэлээр Долсон Доржиевна зохёолой удхаар хэдэн асуудал табиба. Һурагшад харюусаба. Ойлгогдоогүй үгэнүүдые тусхай словаринуудта бэшүүлһэнэй удаа багша өөрөө тобшо соносхол хэбэ...

Коридор соо хонхо жэнгиршэбэ.

—Үхибүүдтээ гэрэй даабари үгэдэггүй гээшэ гүт?—гэжэ забһарлалгын үедэ багшаһаа асуубаб. Тиихэдэмни Долсон Доржиевна Будаева иигэжэ харюусаа:

—Олонхи ушарта үгэдэггүйб. Хэшээлэй үедэ һурагшад бүхы материалаа ойлгодог болохо ёһотой. Тиимэ болгохын тулада хэшээлэй шанар эрид һайжаруулха шухала. Саашадаа хэшээлэй шанар бүри һайжаруулжа, үхибүүдтэ гэрэй даабари үгэхэеэ болихо зорилготойб...

Арбадахи класста Роберт Семенович Янгутовой түүхын хэшээл үнгэргэхэдэнь байлсааб. Мүн тэрэ багша баһал үхибүүдтэ гэрэй даабари үгэхэеэ болинхой шахуу.

Дээрэ дурсагдаһан жэшээнүүд дээрэһээ харахада, багшанар Д. Д. Будаева, Р. С. Янгутов гэгшэд үхибүүдые гэрэй даабаряар дарахаяа болихын тула оролдодог, саашадаа гэрэй даабари үгэхэеэ огтолон болихо байһандань һэжэг һанагданагүй. Гэбэшье гэрэй даабари үхибүүдтэ үгэнгүй, тэдэндэ эрдэмэй эшэ үндэһэ шудалуулха аргагүй гэжэ олохон багшанар хэлэдэг. Ушар иимэһээ энэ асуудал арсалдаатай асуудал гэжэ һанахаар. Гэбэшье манай һургуулинууд **ойрын жэлнүүдтэ үхибүүдтэ гэрэй даабари багаар үгэдэг болохо гү, али зарим предмедээр үгэхэеэ огтолон болихо хүдэлмэри эртээнһээ ябуулхаар** болоо гэжэ һанагдана. Зүгөөр энэ асуудалаар багшанар өөһэдынгөө һанамжа хэлэнэ бэзэ.

Ондоо асуудал—һуралсал ажал хоёрой хоорондохи алгасал усадхаха хэрэгтэ һургуулинуудай материально-техническэ база шиидхэхы удхашанартай байна. Гэбэшье мүнөө үедэ МТС, РТС, совхоз, колхозууд хүдэлхэеэ болиһон, заһабарилаашье һаа, хүдэлхэ аргагүй трактор, машина һургуулинуудта үгэдэг байһаар. Үхибүүд хүдэлдэггүй трактор, машинын материальна часть һайнаар үзэхэ аргатай байбашье, тэрэ трактор, машина дээрээ хүдэлжэ, ажал хүдэлмэри хэжэ һураха арга боломжогүй байдагынь гэмшэлтэй. Ушар иимэһээ саашадаа һургуулинуудые элдэб зэр зэбсэгээр, трактор, машинаар хангаха асуудалда Гэгээрэлэй министерство онсо анхарал хандуулха уялгатай болоно гэжэ һанахаар.

Манай һанахада, **арад зоной олзоһоо ородог доторой татабариин мүнгэнһөө горьтой хубиинь һургуулинуудта зэр зэбсэг, машина, техникэ худалдан абалгада хараалха шухала** гэжэ һанамаар. Мүн энэ асуудалаар багшанар, арадай гэгээрэлэй органуудай хүдэлмэрилэгшэд һаналаа хэлэһэй гэжэ һанагдана.

Б. Шойдоков,
Закаменай аймагай Санагын дунда һургуулиин багша.

Оршуулагдаһан учебнигүүд тушаа

Манай орон дотор эрдэм техникын үзэгдөөгүй хурданаар хүгжэжэ, үхибүүдтэ политехническэ циклын предмедүүдые ажал хүдэлмэритэй холбоотойгоор заажа байһан мүнөө үедэ физикэ, хими, географи, биологиин учебнигүүдые һайнаар оршуулха асуудал урдынхиһаа улам шангаар табигдаха байһаниинь мэдээжэ.

Дурсагдаһан учебнигүүдэй үхибүүдтэ ойлгосотойгоор, удхыень хазагайруулангүй оршуулагдаад байгаа хада һуралсалай шанар эрид шууд дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нүлөөлхэ байгаа гэжэ һанагдана. Гэхын дашарамда манай республика доторхи бурят һургуулинуудта хэрэглэгдэдэг зарим учебнигүүдэй оршуулгын шанар һайжаруулха тухай үсөөхэн үгэ хэлэһүүб.

Бурят һургуулинуудай багшанар имагтал ород хэлэн дээрэ дунда, дээдэ һургуулинуудые дүүргэнэ. Гадна зарим һурагшаднай түрэлхи хэлэеэ мууса мэдэнэ. Багшанарай, мүн зарим һурагшадай бурят хэлэеэ һайнаар мэдэдэггүй байһан ушар түбхын түрүүндэ һайнаар оршуулагдаһан учебнигэй шухала байһаниие тододхоно.

Манай республикын зарим аймагуудай хүн зоной хэлэн нүгөө аймагайхиһаа эли бодо илгаатай байдаг. Энэ ушар мүн лэ политехническэ предмедүүдые бурят хэлэн дээрэ зааха хэрэгтэ һаад тойбо ушаруулдаг байһаниинь элитэ.

Тобшолон хэлэбэл, һайнаар оршуулагдаһан учебнигүүд эдэ бэрхэшээлнүүдые усадхалсаха шадалтай бэшэ аал?

Оршуулагдаһан учебнигүүд имагтал литературна бурят хэлэн дээрэ оршуулагдаһан байха зэргэтэй. Гэбэшье мүнөө һургуулинуудта хэрэглэгдэдэг зарим учебнигүүд литературна хэлэн дээрэ һайнаар оршуулагдаагүй, оршуулагдаһан байбашье, оршуулагшын нютаг хэлэнэй холисо ехэтэйгээр оршуулагдадаг байһаар. Тэдэнэр өөһэдынгөө һанаһан руу, уран зохёолой ном оршуулжа байһан шэнгеэр, удхыень «шүүһэ гаратар бажуугаад» гаргадаг байха юм. Жэшээ, баримта дурдаха гээ һаа, ехэ олон байха...

Саашадаа бурят һургуулинуудта хэрэглэгдэхэ учебнигүүдые оршуулгада Бурядай комплексно институдай, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай **эрдэмтэдые, түбхын түрүүндэ хүдөөгэй һургуулинуудта предмет заадаг багшанарые хабаадуулдаг болохо, оршуулгануудые зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэхэ шухала** гэжэ һанамаар.

Бурядай номой хэблэлэй һуралсалай литературын таһаг болон республикын Гэгээрэлэй министерство дурсагдаһан асуудалнуудаар зохихо хэмжээ абаха аабза гэжэ найдагдана.

П. Б. Ринчино,
Оронгын дунда һургуулиин багша, пенсионер.

СЭЛЭНГЫН АЙМАГТА

Карл Марксын, Тельманэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүд болохоёо байгаа партиин ЦК-гэй Пленумые хүндэтэйгөөр угтахын тула эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байна. Дурсагдаһан колхозуудай гэшүүд түрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые аймаг соогоо түрүүлэн, декабриин 1-дэ дүүргээ.

КОЛХОЗУУД ШЭНЭ ТЕХНИКЭ ХУДАЛДАН АБАНА

Аймагай колхозууд жэл ерэхэ бүри хүдөө ажахын техникэ олоор худалдан абана. Байгша оной 11 һарын туршада аймагай колхозууд 10 автомашина, 13 трактор, 5 комбайн, уһа бүлэдэг 2 станци, пилорама, хүдөө ажахын бусадшье машинануудые олоор худалдан абаа.

ГЭР БАЙРА ОЛООР БАРИГДАНА

Шахтёрнуудай ажаһуудаг Гусиноозерск город жэл ерэхэ бүри болбосон түхэлтэй болгогдожо байна. Тэрэшэлэн аймагай бусадшье хүдэлмэришэнэй поселогууд, колхозуудай тосхонуудта гэр байра мүн лэ олоор баригдана. Жэшээнь, Гусиноозерск городто, Галуута-Нуурай станцида, Селендума тосхондо хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай хүсөөр 150 шэнэ гэр баригдаа.

Д. Жамбалов.

Хилын саанаһаа

Индийско-американска коммюнике

ДЕЛИ, декабриин 14. (ТАСС). США-гэй президент Д. Эйзенхауэрай Индидэ аяншалһан тухай индийско-американска коммюнике эндэ толилогдоо.

Президент Эйзенхауэр эндэ дүрбэн үдэрэй турша соо байхадаа, олониитын үмэнэ хэдэн дахин үгэ хэлээ. Индиин парламентын гэшүүдэй үмэнэ тэрэ үгэ хэлээ, Делиин университедһээ хуули ёһоной докторын хүндэтэ нэрэ зэргые хүлеэн абаа, хүдөө ажахын бүхэдэлхэйн выставкэ нээлгэ дээрэ байлсаа, Агра шадарай хүдөөгэй районуудаар ябаа.

Президент Эйзенхауэр Индиин президенттэй, премьер-министртэй, Индиин правительствын бусад гэшүүдтэй уулзаа.

«Ямар нэгэн арсалдаануудые амгалан ёһоор гуримшуулжа болохо гэжэ этигэжэ байһан тухайгаа минии хүрэһэн оронуудай хүтэлбэрилэгшэд элирхэйлэн мэдүүлдэг байгаа гэжэ премьер-министр танда баяртайгаар мэдээсэхэ байнаб гээд президент хэлээ. Эдэ һанамжануудай өөрымни һанамжатай тааралдаха байһан дээрэһээнь баясанаб гэжэ президент хэлэһэн байна. Зарим асуудалнуудаар үзэгдэдэг бэрхэшээлнүүдэй бии байһые тэрэ мэдэрнэ.

Президент Эйзенхауэрай Индидэ айлшалжа ерэһэндэнь һаналаа ханан баясажа байһанаа премьер-министр элирхэйлэн мэдүүлээд, Инди тушаа һайн мэдэрэлтэй байһанаа элишэлэн хэлэһэнэйнь түлөө президентдэ баясхалан хүргөө. Бүгэдэниитын эб найрамдал хангаха талаар гаргажа байһан оролдолгыетнай Инди үнэн зүрхэнһөө дэмжэхэ гэжэ президентые тэрэ найдуулһан байна. Тиихэдээ, Инди эб найрамдалай политика өөрөө бэелүүлдэг юм. Оронуудай хоорондохи арсалдаанууд амгалан ёһоор, хэлсээ хэжэ гуримшуулагдаха зэргэтэй гэжэ манай орон батаар этигэдэг гээд премьер-министр хэлээ» гэжэ коммюнике соо хэлэгдэнэ.

«Арадайнгаа байдалые түргэнөөр һайжаруулхын тулада оронойнгоо хүдөө ажахые, тэрэшэлэн промышленностиие хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэлгын үедэ Инди угаа ехэ хүсэлэл оролдолго гаргана. Индиин 400 миллион тоото арадай ерээдүйтэй холбоотой энэ асари ехэ зорилгые дүүргэлгэдэ оромнай бүхы хүсэ шадалаа, дура хүсэлөө зорюулна гэжэ премьер-министр һануулаа» гээд коммюнике соо саашадаа хэлэгдэнэ.

«Эб найрамдал аршалан хамгаалха нэгэн адли эрмэлзэлгэтэй байһамнай хоёр ороной хоорондохи хани ёһоной холбоо саашадань бэхижүүлхэ бээз гэжэ батаар этигэжэ байһанаа» США-гэй президент Индиин премьер-министр хоёр элирхэйлээ гээд коммюнике соо мэдээсэгдэнэ.

Президент Эйзенхауэр Индиһээ мордобо

ДЕЛИ, декабриин 14. (ТАСС). США-гэй президент Дуайт Эйзенхауэр Иран орохоёо мүнөөдэр Индиһээ гараа.

США-гэй президент Д. Эйзенхауэр Иранда ерэбэ

ТЕГЕРАН, декабриин 14. (ТАСС). США-гэй президент Д. Эйзенхауэр албанай хэрэгээр мүнөөдэр Делиһээ эндэ ерээ.

Американо-иранска хамтын коммюнике

ТЕГЕРАН, декабриин 14. (ТАСС). США-гэй президент Дуайт Эйзенхауэр Иранай шах Мохаммед Реза Пехлеви хоёрой хоорондо болоһон хэлсээн тухай коммюнике мүнөөдэр эндэ толилогдобо.

Коммюнике соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Уласхоорондын политическэ асуудалнуудые, илангаяа Дунда Зүүн зүгтэ хамаатай асуудалнуудые президент шах хоёр зүбшэн хэлсээ. Тусхайлбал, «энэ райондо тогтууритай, аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ СЕНТО гэжэ сэрэгэй бүлэглэлэй «ехэ шухала удхашанартай байһаниинь», мүн ирано-американска хоёр талын хэлсээндэ тус бүлэглэлэй «туһатай» байһаниинь коммюнике соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Бата бэхи эб найрамдал хангахын тулада «зохихо хиналта тогтоон, буу зэбсэг хуряаха шухала» гэжэ тэдэнэр хэлсээ. «Оронуудай хоорондо гараһан арсалдаата асуудалнуудые эбэй ёһоор, зүбөөр шиидхэхын тулада хэлсээ хэхэ гэһэн гол ёһонуудта» этигэнэбди гэжэ президент шах хоёр элирхэйлһэн байна.

«Али алинайнгаа ашые харан» Холбоото Штадууд Иранда урда мэтэ туһаламжа үзүүлхэ хүсэлэнтэй гэжэ коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Президент Эйзенхауэр Афина орохоёо Тегеранһаа мордобо

ТЕГЕРАН, декабриин 14. (ТАСС). США-гэй президент Д. Эйзенхауэр Европын, Азиин оронуудаар аяншалгаяа үргэлжэлүүлэн, Афина орохоёо мүнөөдэр Тегеранһаа мордоо.

Д. ЭЙЗЕНХАУЭР АФИНАДА ЕРЭБЭ

АФИНА, декабриин 14. (ТАСС). США-гэй президент Д. Эйзенхауэр албанай хэрэгээр мүнөөдэр эндэ ерээ.

США-гэй Коммунистическэ партиин XVII съезд хаагдаба

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 14. (ТАСС). Америкын Холбоото Штадуудай Коммунистическэ партиин XVII съезд дүрбэн үдэр соо үргэлжэлөөд, декабриин 13-най үдэшэ хаагдаа. Съезд хэдэн резолюцинуудые баталан абажа, Америкын арадай үмэнэ табигдажа байһан шухала асуудалнуудые шэнжэлһэн, тэдэниие шиидхэхэ программые найруулһан байна.

США-гэй Коммунистическэ партиин Национальна комитедэй заседани

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 14. (ТАСС). США-гэй Коммунистическэ партиин XVII съезд дээрэ һунгагдаһан партиин Национальна комитедэй заседани болоо. Генеральна секретаряар Гэс Холл, хүндэтэ түрүүлэгшээр Уильям Фостер, түрүүлэгшээр Юджин Деннис, вице-түрүүлэгшэнэрээр—Клод Лайтфут, Элизабет Гарли Флинн, национальна секретаряар—Бенджамин Дэвис гэгшэд заседани дээрэ һунгагдаа.

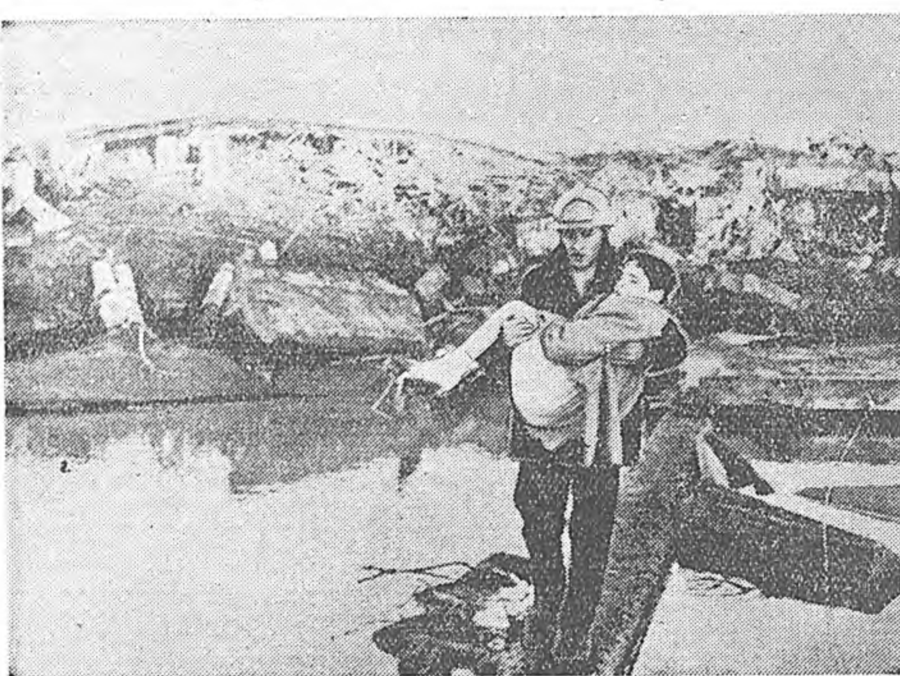

Франциин Фрежюс гэжэ город Дундада далайн эрье дээрэ оршодог юм. Уһан схээр үерлэн халижа, Мальпассе тэжэ хаалтые эбдээд город руу сүмэрэн ороһон байна. Городто хэдэн зуун гэр байра һандараа, мүн дүтэ шадарайнь шоссейнэ болон түмэр замууд гэмтээгдэһэн байна. Городой гурбан зуу шахуу хүн уһанда орожо ухөө, хоёр зуу гаран хүн һураггүйгөөр үгы болоо. **Зураг дээрэ:** түймэр сарагша аюулай үедэ үхибүүе абаржа байна. **Франс Пресс фото.**

Советскэ делегаци Токиодо ерэбэ

ТОКИО, декабриин 14. (ТАСС). Худалдаа наймаанай шэнэ хэлсээ баталхын тулада Японой правительствотай хэлсээ хэхэ зорилгоор СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министерствын коллегиин гэшүүн Л. И. Зорин түрүүтэй советскэ делегаци Токиодо ерэбэ.

СЕПГ-гэй ЦК-гэй пленум

БЕРЛИН, декабриин 13. (ТАСС). Германиин социалистическэ нэгэдэмэл партиин ЦК-гэй ээлжээтэ пленумэй декабриин 10-һаа 13 хүрэтэр болоһон тухай мэдээсэлые АДН агентство дамжуулба.

Мэдээсэл соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Хүдөө ажахын талаар мэргэжэлтэй эрдэмтэд, элитэ малшад болон бригадирнууд, партийна, гүрэнэй аппарадуудай хүдэлмэрилэгшэд, айлшад хамта зуу гаран хүн пленумэй хүдэлмэридэ хабаадаа. Хүдөө ажахын талаар долоон жэлэй түсэб дүүргэлгэтэй холбоотой зорилгонуудые пленум хаража үзөө. Мал ажалай талаар табигдажа байһан зорилгонууд тухай хүдөөгэй болон ойн модоной ажахын министр Г. Реихельт элидхэл хээ.

Үгэ хэлэлгэдэ 40 хүн хабаадаа. Нүхэр Вальтер Ульбрихт түгэсхэлэй үгэ хэлэхэдээ түрүү дүй дүршэл согсолһон, гол зорилгонууд тухай тогтожо хэлэһэн байна гээд мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ.

Нүхэр Герхард Грюнеберг политбюрогой элидхэл хээ.

Политбюрогой элидхэл баталагдаа. ЦК-гэй секретарь Г. Грюнебергые политбюрогой гэшүүндэ кандидадаар пленум нэгэн дуугаар һунгаа гэжэ мэдээсэлэй түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ.

Японд байһан корейцүүд КНДР-тэ бусахаяа гараба

НИИГАТА, декабриин 14. (ТАСС). Японд байһан Корейн түрүүшын бүлэг эрхэтэд Японой Ниигата портһоо «Тобольск», «Крильон» гэжэ советскэ пассажирска суднануудта һуужа, Корейн Арадай-Демократическа Республика бусахаяа мүнөөдэр гараа.

Түрүүшын ээлжээндэ 974 хүн бусаба (хамта дээрээ 130 мянган хүн Корейн Арадай-Демократическа Республикада бусажа ерэхые хүсэһэн байна).

Бусажа ерэгшэдые угтаха талаар КНДР-эй делегациие хүтэлбэрилэгшэ, КНДР-эй Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй центральна правлениин түрүүлэгшын орлогшо Ли Ир Ген советскэ журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө иигэжэ мэдүүлээ. Өөһэдынгөө аха дүүнэрые угтахын тулада манай ороной арад угаа ехэ баяртайгаар бэлэдхэжэ байна. Бусажа ерэһэн хүнүүдэй байхын тулада Хойто Корейдэ гэр байра мүнөө олоор баригдажа байнхай. Тэдэнэр бултадаа ажал хүдэлмэреэр хангагдаха юм.

Элдэб һонин

АЖАЛШАДАЙ АМАРАЛТА

Ажалшадай амаралтые һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэ манай орондо ехэ анхарал хандуулагдадаг байна. Арадай ажахые хүгжөөхэ шэнэ долоон жэлэй түсэбэй ёһоор орон доторнай курорт, санаторинууд, амаралтын гэрнүүд улам олошорхо юм. Манай республикын ажалшад Советскэ Конституциин ёһоор эрхэеэ эдлэжэ, жэл бүри курорт, санаторинуудта олоороо ошоно.

Энэ жэлэй туршадашье Дээдэ Березовкын «Багшанарай» амаралтын байшанда Бурядай АССР-эй, Эрхүүгэй, Читын областьнуудай 4 мянга гаран ажалшад амарһан байна. Тэдэнэрэй дунда шахтернууд, барилгашад, инженернүүд, врачууд, багшанар, хүдэлмэришэд, алба хаагшад, һаалишад гэхэ мэтэ бии байгаа. Манай эндэ амарагшад бусаха үедөө амаралтын байшангай хүдэлмэрилэгшэдтэ баясхалан хүргэдэг байна.

Амаралтын байшангай хүдэлмэрилэгшэд партиин XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэриие дүүргэлтэ болгон бага бэшэ ажал хээ. Жэшээнь, 1958—1959 онуудай туршада амаралтын байшан 500 мянга гаран түхэригэй элдэб хэрэгсэл худалдан абаа.

Ц. Цоктоев,
«Багшанарай» амаралтын байшангай директор.

Ангууд яажа үбэлжэнэб?

Манай эндэ үбэлжэдэг ангуудай нэгэ зариманиинь хүйтэн болоходо тэжээл бэдэрхэеэ хадаһаа доошолжо, гол руу буудаг, нүгөө зариманиинь эшээндээ ородог юм. Зарим үбэл тайгада саһанай ехээр ороходо буга, хандагайнууд хүр саһанда зоогдожо үхэдэг байна. Үбэлэй дүтэлхэдэ һойр, хура, хүдүү гэхэ мэтэ шубуудай хүлэйнь хоёр хажуугаар нооһон ехээр ургадаг. Энээнэй ашаар шубууд, ан амитад саһан дээгүүр һаадгүй ябадаг юм. Ангуудай үһэниинь үбэлдөө ехээр үдхэрдэг. Жэшээнь, шандаганай үһэн дүрбэлжэн сантиметртэ 8 мянга болотороо олошорно. Торхируу, шандагануud үбэл тээшээ сайруу үнгэтэй болодогшье һаа, үһэеэ гээдэггүй байна.

Хүйтэнэй ерэн сасуу тарбаган, зумбараа, жэрхэ, заряа, дорго, баабгай гэхэ мэтэ жэжэ, томо ангууд эшээндэ ородог. Жэрхэһээ бэшэниинь үбэлдөө тэжээл бэлдэнгүй, зундаа суглуулһан өөхөөрөө ондо ородог байна. Ой тайгын эзэд болохо баабгайнууд зунай үедэ ехээр таргалһанайнгаа ашаар эшээнһээ гаратараа тэжээл эдингүй хэбтэдэг юм. Баабгайнууд эшээндээ хэбтэхэ үедөө зулзага түрэжэ, хабар болотор хүхөөрөө тэжээбэшье, тарган зандаа нүхэнһөө гарадаг. Зарим ангууд, илангаяа баабгай эшээндээ ехэ һэргэгээр унтадаг дээрэһээ ямар нэгэн аюултай сагай болоходо нүхэнһөө дары гаража ошодог байна. Үбэлэй үедэ эшээнһээ гараһан баабгайн ондоо нүхэндэ орожо, нүгөө баабгайгаа алаһан ушаршье үзэгдэдэг. Хэрбээ эшээндэ ородог ангууд хүнэй гарта орошобол, үбэлдөө унтангүй шахуу байдаг гэбэшье, саг зуура нойрмогшог болодог гэжэ элирүүлэгдээ.

Манай эндэ табяад зүйлэй шубууд үбэлжэдэг. Тэдэнэр зунайхида орходоо үбэлдөө саг үргэлжэ нүүжэ ябадаг. Эндэ үбэлжэдэг шубууд, тоншуулһаа бэшэниинь, ургамалай үрэһөөр, үрэ жэмэсээр хооллодог юм. Һойр гэжэ шубуун нарһанай шэлбээһээр хооллодог байна. Боро үнгэтэй, гое толгойтой жэжэхэн шубууд, томо сагаан үнгэтэй бэгсэргэ холын хойто Тундрһээ манай энэ руу үбэлэй сагта ерэдэг юм.

Ан амитад, шубууд тэжээл бэдэрхэеэ үбэлдөө гол түлэб нуга голые зубшан байрладаг.

Б. Михайлов.

Курумканай дунда һургуулида һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Энэ һургуули элдэб түхеэрэлгээр хангагдаһан интернадтай юм. **Зураг дээрэ:** интернадта байдаг һурагшанар. **А. Мантаевай фото.**

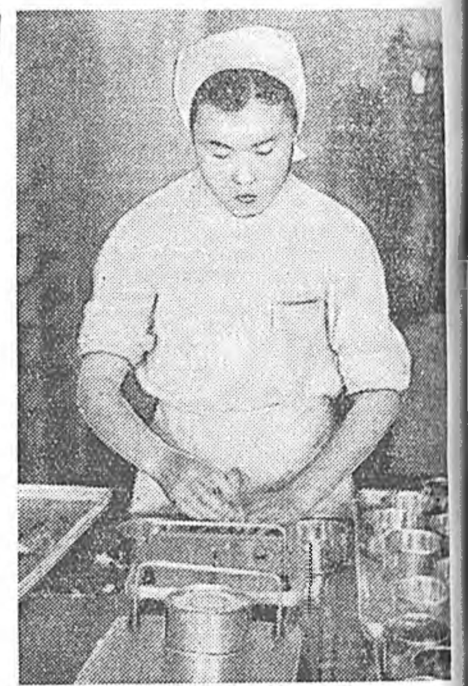

Галя Кокорина Баргажанай загаһанай комбинадта һаянай хүдэлжэ эхилбэшье, үйлэдбэриин технологитой богонихон болзорто танилсажа, түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн болонхой. Нүхэр Кокорина консерва багсалха түсэбөө үдэр бүри 130—150 процент дүүргэнэ. **Зураг дээрэ:** Галя Кокорина ажаллажа байна. **А. Егоровой фото.**

НОМ ОЛООР НАЙМААЛНА

Закаменай аймпотребсоюзай Цакир тосхоной магазинда ном наймаалагшаар хүдэлдэг нүхэр Ц. Хандажапова байгша ондо ном наймаалха түсэбөө болзорһоонь урид 107 процент дүүргэбэ.

Энэ магазинда 10 гаран жэлэй туршада ажаллажа, нилээд ехэ дүй дүршэлтэй болоһон энэ хүдэлмэрилэгшэ уншагшадта ямар номой хэрэгтэй болоһыень саг үргэлжэ мэдэжэ байдаг. Республикын номой хэблэлэй, мүн Москвагай хэблэлнүүдэй гаргаһан номуудые магазиндаа олоор асаржа наймаалаа.

Ажалаа һайнаар эмхидхэжэ шадаһан нүхэр Хандажапова жэлэй дүүрэтэр оло мянган түхэригэй ном наймаалха зорилготой.

Д. Шоенов.

ШАТАР

Шатараар зоотехническэ факультедэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улан-Үдын Зооветеринарна институдта боложо байна. Энэ мүрысөөндэ нэгэдэхи разрядай хэдэн бэрхэ шатаршад хабаадана. Гурбадахи турта багшанар табадахи курсын студентнэртэй уулзаба. Түрүүшын хюлгэ дээрэ сагаанаар наадаһан нэгэдэхи разрядай шатаршан Сампилов Барановые удаан болгонгүй шүүгээ. Мамилов Гомбоевые, Содномов Урхановые, Мададаев Степановые шүүбэ. Тиигэжэ багшанар 5:1 гэһэн тоотойгоор II курсын студентнэрые шүүбэ.

Р. Цыдыпов.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIV сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 13. (ТАСС). ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIV сесси мүнөөдэр нютагай сагаар үглөөнэй 4 час 10 минутада (Москвагай сагаар 12 час 10 минутада) хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Сессиин һүүлшын үдэр Ассамблейн гурбан пленарна заседани болоо.

Үглөөнэй, бүхэли заседани, мүн үдэрэй заседаниин ехэнхи хуби Алжирай асуудал зүбшэлгэдэ зорюулагдабашье, Ассамблей энэ асуудалаар ямар нэгэн шиидхэбэри абажа шадаагүй.

Замбуулинай дайдые амгалан ёһоор ашаглаха талаар Политическэ комитедэй һанамжалан дурадхаһан резолюциие Генеральна Ассамблей нэгэн дуугаар һайшаагаа.

Замбуулинай дайдые амгалан ёһоор ашаглаха талаар дүй дүршэлөө халан абалсаха талаар уласхоорондын конференцидэ ООН-эй, тэрэнэй тусхай органуудай гэшүүн оронууд лэ хабаадаха ёһотой гэһэн Бельгиин делегациин заһабаритайгаар энэ резолюциин баталан абтаһан туладань СССР-эй делегациие толгойлогшо В. В. Кузнецов мэдүүлгэ хэжэ, хабаадалсахые хүсэһэн бүхы гүрэнүүдтэ энэ конференци нээмэл байха ёһотой гэжэ үшөө дахин онсолон тэмдэглээ.

Харгалзалгын асуудалнуудай талаар комитедэй хүргэһэн хэдэн элидхэлнүүдые үдэшынгөө заседани дээрэ Ассамблей хаража үзөөд, зохихо тогтоолнуудые баталан абаһан байна.

Һүүлээрнь Аюулгүйн Соведэй саг зуурын гэшүүниие, харгалзалгын талаар соведэй хоёр гэшүүниие һунгаха асуудалые Ассамблей хаража үзөө.

Аюулгүйн Соведэй саг зуурын нэгэ гэшүүнэй һуурида Польшын болон Турциин кандидатуранuудай һунгалтанууд Генеральна Ассамблейн урда тээхи заседанинууд дээрэ болодог байгаа. Зүүн Европын оронуудта хамаадаха ёһотой һуурида эндэхи оронууд хоорондоо зүбшэжэ Польшын кандидатурые дэбжүүлһэн юм. Гэбэшье Польшые һунгуулхагүйн тулада США Турциин кандидатурые дэбжүүлэлсэһэн байгаа. Тиигэжэ 51 дахин дуугаа үгэлгэ болоһон байна. Тиихэдэ, 42 удаа дуугаа үгэлгын үедэ Польша Турцида орходоо олон дуу абаһан байха юм. Энэ ушар Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин органуудай һууринуудые зүбөөр хубаарилха гол ёһые, ООН-эй Уставые сахиха тухай Зүүн Европын оронуудай хуулита эрилтые ООН-эй гэшүүн оронуудай олонхидойнь дэмжэһые харуулаа. Зүгөөр дуугаа үгэлгын алинданшье Польша ООН-эй бүхы гэшүүдэй гурбанайнь хоёр хубиин дууе абажа шадаагүй байха юм.

Иимэ оршон байдалай тохёолдоһон дээрэһээ делегацинууд хоорондоо хөөрэлдөө хэжэ, Аюулгүйн Соведэй саг зуурын гэшүүнэй һуурида Польшын кандидатурые гансаарынь үлөөхэ, хэрбээ тэрэ һунгагдаа һаа, 1960 оной турша соо энэ һууриие эзэлхэ, тиихэдэ XV сесси дээрэ Турци нэгэ жэлээр һунгагдаха гэжэ үгээ ойлголсоһон байгаа.

Энээн тушаа СССР-эй түлөөлэгшэ В. В. Кузнецов үгэ хэлэхэдээ, иимэ шиидхэбэри тохёолдоһон байдалһаа гараха саг зуурын арга болоно гэжэ заан байна. Аюулгүйн Соведэй саг зуурын гэшүүниие һунгахадаа, Зүүн Европын оронуудые газаашалха ябадал болюулхын тулада советскэ делегаци саашадаа оролдолго гаргаха гэжэ СССР-эй түлөөлэгшэ онсолон тэмдэглээ.

Удаань дуугаа үгэлгэ боложо, 71 делегациин дуугаар Польша һунгагдаһан байна.

Тиигээд харгалзалгын талаар соведэй хоёр гэшүүд һунгагдаа. Дуугаа үгэлгын болоходо, Инди дахяад, Гаитын орондо Боливи һунгагдаһан байна.

Генеральна Ассамблейн XIV сессиин зүбшэхэ зүйлынь дүүрэбэ. Тиигээд Генеральна Ассамблейн Түрүүлэгшэ Перугэй түлөөлэгшэ Виктор Белаунд гэгшэдэ үгэ үгтөө. «Ассамблейн нилээд урагшатай һайнаар үнгэрһэниинь» агууехэ гүрэнүүдэй зүблөөнэй үрэ ехэтэй байха шэнжэ тэмдэг болоһой гэжэ хүсэжэ байһанаа тэрэ элирхэйлэн мэдүүлээ.

Удаань Советскэ Союзай делегациие толгойлогшо В. В. Кузнецов дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, сессиин хүдэлмэриин дүнгүүдые гаргаа.

Бусад делегадуудай үгэ хэлэһэнэй һүүлээр, Генеральна Ассамблейн Түрүүлэгшэ сессиие хаагдаһан дээрэ соносхоһон байна.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01221. г. Улан-Удэ, Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5132.